

Familia

Leo Tolstoi

* Apare odată pe lună *
 sub conducerea unui comitet de redacție
 Redactor : M. G. SAMARINEANU.

Redacția : Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii autorii și casele de editură sunt rugați a trimite câte un exemplar pe adresa redacției
 Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 9—10:

1. *Tolstoi și Lenin* de Gh. Tulbure
2. *Cei doi Tolstoi* de George Bota
3. *Cântec pentru fata tristă* de George A. Petre
4. *Toamna* de Emil Isac
5. *Zidarul* de Al. T. Stamatiad
6. *Cântecul liniștei* de Ioan Samarineanu
7. *Nopți vechi* de I. Peltz
8. *Aversul unui „istros” de arginț* de Constantin Doboș
9. *Eu vreau să cânt . . .* de I. U. Soricu
10. *Balada grădinei din copilărie* de Const. Goran
11. *Într'un colț de cafenea* de Vlad. Nicoară
12. *Epigrame* de George Bota
13. *Ad Mortem* de George Voevidca
14. *Circaziana* de M. G. Samarineanu
15. *Seară* de Fl. Lăzărescu
16. *Catrene* de Diana
17. *În lumile astrale* de I. Const. Delabaia

Cronici — Cărți — Reviste — Clișee etc.

Abonamente :

Pe 1 an : 150 Lei; pe 6 luni 90 Lei. — Pentru instituțiuni și autorități : 500 Lei pe an.
 În străinătate : 500 Lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei :
 Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Familia

Tolstoi și Lenin

Câteva reflecții postume

de Gh. Tulbure.

Aniversarea celor o sută de ani dela nașterea lui Tolstoi a fost praznic în toate colțurile lumii civilizate. Cu un fast deosebit a fost serbată de sigur în capitala marelui imperiu slav, încăput azi pe mâinile unor ruși mai mult sau mai puțin veritabili. Vasta literatură biografică a uriașului dela Iasnaia Poljana s'a mai sporit cu'n morman de studii, articole și discursuri. Nu știu dacă ele au adaus vre o trăsătură nouă la imagina acestui „prooroc biblic,” cum îl numește Brandes.

Ceace știm este, că regimul sovietic, cu prilejul acestor serbări jubilar, a ținut să un gă pe Tolstoi între, „precursorii” lui Trotzki, canonizându-l între „cei dintâi apostoli ai comunismului revoluționar”.

Iată laturea, care ne interesează mai de aproape, din aceste comemorări acum după ce oratorii festivi au amuțit și candelabrele centenarului s'au stins. Vom face unele aprecieri și reflecții postume cu referire la apropierea, pe care comuniștii au căutat să o strecoare în conștiința publică, ca existând între doctrina lui Tolstoi și a lui Lenin.

Există în adevăr această apropiere spirituală? Există o no'ă de ideologie comună sau o legătură de cauzalitate între Tolstoism și Comunism?

Da și nu. Mai mult nu, decât da.

Să analizăm puțin.

* *

Suntem în miezul veacului al XIX-lea, când în Rusia Țarilor atotputernici socialiștii și anarhiștii lucrau în ascuns pentru răsvrătirea masselor împotriva oligarhiei.

Sufletul mistic și sensibil al poporului rusesc, chinuit de probleme metafizice și plin de vagi speranțe religioase, mocnea în așteptarea unui mântuitor. În atmosfera aceasta apare pe arena literară contele Leo Nicolaevici Tolstoi. Apare dintru început ca omul vremii sale: un *tendenționist* în tot ce scrie. Din toate paginile lui se desprinde o aspră judecată pentru nobilimea putredă la suflet și o caldă simpatie pentru mulțimile dela țară. În general scrisul său este străbătut de un larg altruism creștinesc și un pur umanitarism.

După ce întunecase aureola lui Homer, Dante și Schakespeare, se părea că nu-i mulțumit, cu piscurile Olimpului și tinde să atingă aripa norilor, alături de Budha și Confucius. Își îmbracă sufletul în mantia de pustnic pocăit, se izolează de oameni și s'adâncește în tainele religiilor. Citește biblia și-i dă o interpretare personală. Suflet veșnic răsvrătit, veșnic în evoluție, veșnic difuz și contradictoriu, el propagă o nouă doctrină socială. Un fel de filozofie morală a sa proprie, care s'a numit mai târziu *tolstoism*.

Un sistem de filozofie religioasă, anarhică și rurală, care tinde la reformarea vieții sufletești. Se declară dușmană statului, bisericii oficiale și justiției, tot asemenea civilizației apusene, pe care o consideră primejdioasă și imorală. Cu un cuvânt Tolstoi ucide zeități; distruge idoli și altare. Aici li se pare unora, că găsesc germenele comunismului. De aici pleacă cei, cari susțin, că terenul regimului sovietic a fost pregătit în mare parte de Tolstoi. La catastrofalele răsturnări de valori, cari s'au petrecut în Rusia dela război încoace, admitem și noi, că Tolstoi are o mai mare doză de contribuție — natural indirectă și involuntară — decât Goool depildă sau Dostoiewski. Dar ideile și principiile risipite în scrierile lui Tolstoi nu se poate spune, că sunt egale ca sens cu esența comunismului.

Isvorul adevărat din care s'adapă himera comunistă este altul. Este eterna problemă a existenței. Sunt *eternele întrebări*, sunt cunoscutele îndoieli, de care este frământat sufletul slav, de al căror ecou răsună întreaga literatură rusească din suta a XIX.

1. Unde mergem? Pentru ce trăim?

2. E bine să trăim așa cum trăim?

3. Suntem la locul nostru așa cum ne găsim?

Iată, în rezumat, chinuătoare întrebări, de care este obsedat în permanență țaranul rus ca și nobilul ofițer din garda imperială. La aceste întrebări el n'așteaptă însă un simplu răspuns teoretic care să-i risipească nesiguranța și desnădejdea, cum i l-ar putea da, de pildă, preotul sau cutare filozof de talent.

El așteaptă fapte. *Așteaptă instituții și orându-eli practice, care să-i schimbe radical modul de trai.* Dela țarism nu mai putea aștepta aceste schimbări. În conștiința multor mii începe să prindă rădăcini credința că țarul nu este „tătuca“ tuturor. Că el singur nu poate să dea pâine la toți.

Atunci, în locul său, sufletul colectiv așează o altă autoritate. O forță mai puțin abstractă și mai omenească: *societatea.*

Mojicul rus începe să creadă, că „societatea“ are să fie mai bună pentru dânsul, decât țarul. Mai ales, că în mintea lui noțiunea „societate“ se falsifică nițel și îmbracă alt înțeles, decât în apus. Era un început de colectivitate în formă specific rusească. Va să zică, spiritul colectiv sau dispoziția de „și pune soarta sub ocrotirea „adunării“, exista în populație încă dinainte de război.

Războiul a venit tocmai în clipa aceasta de autoritate sufletească. Era la răspântie. Și atunci, cu respectul religios ce avea pentru țarism, smuls de atâtea desamăgiri și lăsat pradă îndoielii, sufletul poporului rus era foarte ușor să fie captat și strâns în ghiarele unor doctrinari, cari, cu aere de profeți mântuitori, în realitate însă cu'n civism de aventurieri, îl ademenesc pe drumuri noi. Și sub cuvânt că-l duc spre paradisul fericirii visate, îl poartă în goană nebună prin cele mai fantastice prăpăstii ale istoriei. Așa s'a întronat în Rusia comunismul. Astfel au reușit discipolii lui Marx să pună stăpânire asupra țaranului rus, căruia, dacă nu i-au dat pâine mai multă, i-au dat cel puțin iluzia, că comunismul răspunde la întrebările ce-l frământau.

Pentru ce trăim ?

Pentru o lume nouă, îi răspunde comunismul. Pentru a face în societatea oamenilor o viață mai dreaptă și mai bună. *Pentru a creia o nouă omenire :*

Și pentruca să-l convingă și mai mult se pune sub pulpana unei mari personalități, cunoscute țaranilor din jurnale și din povestirile sale : Tolstoi. Așa spune și marele Tolstoi — adaugă comunismul. Și el ofta după o altă viață și o altă rânduire socială . . .

Tragică și fatală minciună !

Dar comunismul a avut inteligența să și-o pună la temelie. Numai pe temelia aceasta a putut să triumfeze atât de ușor și reușește să se mențină mai departe. Adică, mistificând concepția apuseană despre așa numita, „societate“ și adaptându-o exigențelor sufletului slav.

Adevărat, că unele din elementele componente ale doctrinei comuniste, investmântate în coloritul seducător al misticismului religios, se găsesc, cum spuneam, în toată literatura rusească a veacului trecut. Deci și la Tolstoi.

Proza lui Tolstoi, ce-i drept, avea darul să revoluționeze spiritele. Mai cu seamă sufletele salahorilor, pe care-i face să creadă, că *evanghelia lui Christos se poate traduce în faptă, ad literam.* Ce era mai ușor, decât ca poporul acesta să-și închipue, că principiile largi și

umanitare ale evangheliei se pot înlăptui aeeva, chiar și pe terenul economic ?

Totuși, *ideile și preceptele lui Tolstoi, în esența și tendința lor, nu pot fi declarate identice cu tezele și principiile comunismului.*

Nu au acelaș substrat ideologic. Propaganda lui Tolstoi preconiza numai o vagă rețetă pentru tămăduirea *crizei morale din suflete.* El clădea îndrumări și soluții pentru reformarea conștiințelor omenești, în vederea altei vieți mai curate.

Rețetele doctrinei Tolstoiane însă, natural, nu puteau tămădui pe nimeni. Nici chiar pe sine însuși. Deacea nimeni nu i a urmat pe calea ispășirii, nimeni n'a primit soluțiile lui. A urmat însă altceva.

Asalturile lui teoretice asupra actualelor orânduiri sociale au avut darul să încurajeze nemulțumirea, care mocnia în inimi. Glasul său de reformator face să se cutremure mai ales sufletele proletarilor, proiectând, în capetele lor înfierbântate, spectrul revoluției.

Revoluția morală, umanitaristă, la care se gândea patriarhul din Tula, ei au schimbat-o la față, prefăcându-o în revoluție socială și politică.

Și, la un moment dat, au făcut-o să explodeze. De acest rezultat, Tolstoi nu poate fi responsabil, pentrucă la astfel de realizare practică a doctrinei sale nu s'a gândit. Iată de ce Tolstoi nu poate fi numit precursorul, sau „părintele comunismului“. El n'a fost decât glasul celui ce strigă în pustiu. *A fost Ioan Botezătorul care anunța pe mântuitorul cel adevărat și atât de mult așteptat de masele poporului rusesc.*

Dacă în loc de Mesia a venit Anticrist, în ipostaza lui Lenin, pentru asta Tolstoi nu poartă nici o vină.

Nu în forma actuală a văzut el renașterea Rusiei și viitorul ei. Figura lui magică de apostol vizionar nu poate fi încadrată în doctrina și maniera deplasată a unui comunism barbar și pătat cu sânge nevinovat.

Tolstoi aparține mai mult Rusiei albe decât Rusiei roșii. În total luat, el aparține *omenirii*, care, dela Rousseau încoace, n'a avut un dascăl mai mare, ca dânsul.

Destinul însă, de regulă, aruncă o umbră tragică asupra oamenilor mari. *Rusia de ieri* l-a afurisit, ca pe un rătăcit. *Rusia de azi* îi falsifică învățătura și-i schimonosește portretul :

Rusia de mâine, al cărei destin social se va realiza, îl va ridica poate între sfinții săi.

Când Tolstoi va fi bine înțeles, tocmai ideile lui vor smulge sabia comunismului din trupul Rusiei sovietice și o vor rupe în două. Negustorii de ficțiuni sociale vor fi alungați din biserică și falșii idoli vor fi stărmași.

Atunci va apare în toată măreția ei icoana fanaticului Savonarola, care a propovăduit pentru stepele morale ale Rusiei și ale întregii umanități.

O parte din clișeele acestui număr se datoresc d-lui **Capitan Kovar.**

Cei doi Tolstoi

de George Bota.

În general primită opera lui Tolstoi, ne lasă impresia unei „interpretări literare a evangheliei“. Eroii și eroinele sale sunt mânați spre suferință și spre pedeapsă îndată ce au eșit din *calea binelui*. Va triumfa numai acela a cărui viață se confundă cu binele.

Dupăce însă Tolstoi face cunoștință cu mizeria sărăciei din Moscova, dupăce ajunge la convingerea că viața orașelor cu luxul și cu mizeria sa este desgustătoare, o schimbare fundamentală în felul său de viață intervine și-i îndreaptă pașii spre viața câmpului la coar-nele plugului.

La început, în fața mizeriei, a făcut și el cece fac toți cei mișcați de caritatea creștină, a ajutat pe săraci și pe desmoșteniții soartei. S'a convins însă, după repetate vizite la asilurile de săraci, că numai prin binefacere răul nu poate fi curmat. La ce bun a arunca mila pentru salvarea săracilor, dacă sărăcia va domni și mai departe. „*Nu le putem veni în ajutor*“ fu cuvântul de disperare al lui Tolstoi. Niciunul nu poate fi salvat; este o formă de viață imposibilă; sunt aspecte îngrozitoare, un flagel social de care nu ne putem mântui numai prin caritate. Problema trebuia deslegată pe alte căi. Trebuiau găsite cauzele mizeriei sociale și acestea înlăturate. Și astfel Tolstoi ajunge la concluzia că izvorul mizeriei sociale este tot în noi cei cu dare de mână, intelectualii care nu suntem destul de virtuoși pentru a salva pe cei nenorociți. Sunt bolnavi ei, dar mai bolnavi suntem noi, cari credem că săracii au nevoie de bani. Banul nostru nu poate decât să prelungescă boala muribundului, dar nu să-l salveze.

Singura scăpare este în *muncă*, adevăr de care însă noi înșine nu suntem convinși în deajuns și ne lăsăm amețiți și chiar măguliți de un sentimentalism bolnăvicios. Mai mult decât atât, Tolstoi vede în clasa intelectuală o clasă de trândăvie. Iată ce l-a făcut pe scriitorul rus să îmbrace haina țărănească, să-și lucreze pământul și să muncească la rând cu gospodarii satului. Ca să îndreptăm relele sociale trebuie să începem prin a ne îndrepta pe noi, a ne face mai buni. Și a fi mai bun înseamnă a prețui munca, munca fizică chiar, care va fi și un ajutor pentru munca intelectuală. Când săracii nu vor mai fi mijloace pentru luxul bogaților și vor munci fiecare pentru sine, nu vom mai asista la atâta mizerie ca astăzi. El credea în sosirea timpurilor în cari oamenii vor arunca luxul și vor prețui orice fel de muncă indiferent dacă sunt sau nu din clasa intelectuală, din clasa bogată sau din aite clase. Se va forma o nouă mentalitate a opiniei publice, cu o nouă scară a valorilor sociale, în vârful căreia va sta munca brațelor și în jurul căreia va sta luxul și lenea.

Să nu se creadă deci că Tolstoi s'a gândit la dis-

trugerea claselor sociale, la o nivelare prin coborîre, așa cum au conceput unele curente socialiste. Retragerea sa la Iasnaia Poliana nu însemna decât punerea în aplicație a acestor principii de morală mai mult raționalistă decât sentimentală. Tolstoi din „*Ana Karenina*“ și din „*Răsboi și Pace*“, acela care punea mai presus de toate caritatea evanghelică, acuma, după ce a cunoscut mizeria orașului, ajunge la o morală bazată pe justiția socială, dedusă prin înlănțuiri de raționamente. Iată-l deci pe Tolstoi trecut în altă fază, cu principiile moralei raționaliste pure, cu principiul binelui pentru bine.

Cine a citit cu atenție „*Ana Karenina*“ și „*Răsboi și Pace*“ nu va mai recunoaște pe Tolstoi dela Iasnaia Poliana. Și cu toate acestea este ceva care rămâne vecinic în opera marelui scriitor: că adevărata viață superioară este în „*bine*“. Iar cece face ca Tolstoi din prima epocă să difere de cel din a doua este concepția lui despre bine, care a evoluat spre raționalismul de care am pomenit mai sus. El devine la bătrânețe apostol predicator, profet al cuvântului evanghelic, condamnând propriile sale scrieri ca incapabile să ridice lumea. Și cu opera sa el condamnă întreaga literatură până la el, cu mici excepții. Din literatura rusă el îl aprobă numai pe Dostoievski fiindcă propagă binele printre oameni.

Schimbarea de atitudine sufletească la Tolstoi în epoca bătrâneții se poate explica și prin argumente psihologice. Omul trece mai întâiu prin faza patimilor și a imaginației, ca să ajungă la bătrânețe filosof. Tolstoi din prima fază este un literat, a cărui literatură are ca bază evanghelia, căreia îi dă o interpretare literară, trecând-o prin toate mijloacele de critică artistică literară. Tolstoi din ultima fază este filozoful care, rămânând tot în lumina binelui din evanghelie, cade în profetismul filozofic al apostolilor. Morala lui Tolstoi rămâne însă împletită în jurul unui principiu — de altfel însăși principiul moralei — că viața nu are niciun înțeles în afară de bine. Și culmea ironiei stă tocmai în faptul că acest apostol al binelui este mai înrădăcinat ca ori unde. Ori poate rușii de azi numesc „*bine*“ felul lor de a trăi azi și atunci se înțelege că ei se cred urmași ai tolstoismului! Și din litera Evangheliei doctorii sectelor religioase au tras multe învățături cari nu mai sunt ale lui Cristos. De ce dar să ne mirăm de schinguirea moralei tolstoene, când din cel mai curat isvor de înțelepciune morală din „*Evangheliie*“, prostia și răutatea omenească a scos ce nu eră?

Citiți ziarul **Curentul**

Director: Pamfil Șeicaru

Cântece pentru fata tristă

de George A. Petre.

1.

Sterge-ți ochii, fată tristă, în basma :
A murit pe-aici aznoapte cineva.
Geamăt lung, geamăt greu a trecut pe drum,
Ingeri triști au suflat din cădelniți fum
A murit... a murit cineva...
Cucuveaua din amurg a prorocit,
Vântul rece toată noaptea l-a bocit.
Au oftat prin colibe toți săracii,
S'au sbătut în pădure toți copacii
Și și-au smuls de jale mare frunzele —
Și dansară diabolic frunzele...

S'a sfârșit, fată tristă, cineva.
Șterge-ți lacrămile'n colțul de basmă.

2.

A venit toamna iarăși, fată albă.
A nșirat din frunze galbene o salbă
Și-a pornit să-și dijmue moșiile.
A cules în mii de coșuri viile,
A închis cu trei zăvoare cramele,
A cărat în poală toate poamele,
Și-a ascuns în cule-adânci comorile,
A mânjit cu fum și plumb culorile,
A dansat în zornăitul banilor,
A cântat sub crengile castanilor,
I-a șoptit o vorbă vântul pățimaș
Și-a plecat apoi în goană spre oraș,
Să se mbrace 'n blăniile cucoanelor,
Să se 'ntindă 'n pernele divanelor,
Și roșindu-și buzele, prea reci și pale,
Să citească dulci povești sentimentale.

3.

Fată albă, fată tristă...
Ca o slabă fluturare de batistă
Frunza zboară, frunza cade, frunza moare :
Cineva acum se pierde 'n depărtare.
Un drumeț, trecând prin lume ca și noi,
A plecat, gonit de ceață și de ploii.
Tinde brațele pe urmă-i, fată tristă,
Fie-ți dorul fluturare de batistă,
Fie-ți gândul bun rămas,
Fie-ți sufletul în drum tihnit popas,
Fie-ți inima o cupă care strânge
Lacrămile ce le plânge
Cel ce pleacă, cel ce cade, cel ce plânge.

Frunza zboară, frunza cade, frunza moare.
Cineva se pierde trist în depărtare :
Tremură copacii goi,
Cerul lăcrimează ploii...

4.

Nu mai plânge, fată tristă, nu mai plânge !
Cad din ramuri picăturile de sânge,
Ard pădurile în sânge,
Soarele se 'neacă 'n sânge,
Pretutindenii curg pâraiele de sânge.
Numai sânge... numai sânge...
Ia ascultă, fată tristă : vântul chiamă.
Vine toamna cu armura de aramă,
Vin fecioarele cu părul de aramă,
Oști cu sulii de aramă,
Cai cu frâne de aramă,
Trâmbițe cu glas de-aramă.
Cine plânge ? Cine țipă ? Cine chiamă ?
Zână albă, zână mică,
Zace 'n strat o tufănică.
Firul basmului se strânge.
Nu mai plânge, nu mai plânge !

5.

S'a sfârșit, fată albă, s'a sfârșit.
Totu-i trist, și bolnav, și cernit.
Soarele, ca un măr viermănos, a căzut.
Câmpul a încremenit, uimit și mut.
Norii fug, ca o oaste risipită.
Crisantema se îndoaie despletită.
Ciori în doliu se coboară pe câmpii,
Răspândind în lume tristele solii.
Te aștept, fată albă, te aștept să vii,
Să culegem din natură visuri moarte,
Să citim în scrumul lor ca într'o carte :
Astăzi frunză, astăzi cântec, astăzi floare —
Măine ceață, măine lacrimi, măine umbră
[peritoare].
Te aștept, te aștept fată de departe.
Așa scrie... așa scrie 'n carte...

6.

M'am închis singuratic în odaie.
Vântu-mi bate des în geam cu stropi de ploaie.
Imi aplec gândurile pe hârtie:
Uit afară vremea tristă și pustie
Și urzesc pentru tine altă vreme
Și trimit glasul meu să te cheme,
Și să-ți zică : Sufletul mi e grădină 'n floare,
Ți-l aștern, ți-l aștern sub picioare...
Și să uiți că afară este toamnă,
Și să uiți că un gând să plângi te 'ndeamnă,
Și să pleci pe poteca de lumină,
Să zâmbești în grădină,
Ca o zână visătoare și senină...
La fereastră toamna plânge, toamna geme.
Eu urzesc pentru tine altă vreme...

ZIDARUL*)

de Al. T. Stamatiad

De un șir neafârșit de ani cerul era veșnic acelaș : nesfârșit, apăsător, spălăciț, ca de leșie ; de un șir nesfârșit de ani viața curgea veșnic aceeaș : tristă, monotonă și apăsătoare ; de un șir nesfârșit de ani nici o întâmplare, nici un strigăt de durere sau de bucurie nu străbătuse vre odată orașul, oprind — măcar pentru o singură clipă — timpul din curgerea lui uniformă.

Populația lui era veșnic grăbită, străngerile de mâini erau reci ca lamele de pumnal, privirile erau goale ca niște feres re cu geamurile sparte.

Copiii îmbătrâneau înainte de vreme, femeile cum înfloriau își pierdeau frumusețea, bărbații aveau trunchiul pururi încovoiat ca sub greutatea unei poveri.

Grijă a zilei de mâine, ca o dihanie cu sute de mii de guri, sorbia în fiecare clipă seva și entuziasmul tinereței.

Copacii creșteau strâmbi și piperniciți, pomii nu mai dădeau roade, florile își pierduseră parfumul, pasărilor încetaseră să mai cânte, iar aerul era îmbăcsit veșnic de praf, de funingine și de miros de păcură.

De dimineața și până seara — fără un singur minut de odihnă — șgomotul roților învârtitoare străbătea văzduhul cu aceeaș putere dela un capăt la altul al orașului.

Stradele erau înguste și drepte, asemenea canalurilor cari străbat fundul marilor orașe.

Biserica era atât de mică și atât de săracă încât părea c'o zidiseră copiii și că mâini nelegiuite furaseră dintr'însa tot ce găsiseră mai de preț.

Nici o casă nu-și ridica acoperișul mai mândru decât celelalte ; din depărtare, dacă ai fi fost pe coasta unui munte și-ai fi privit, orașul ți-ar fi apărut ca un câmp negru și fără nici un arbor.

Demult — nu se știe de când — trăia în oraș un zidar tânăr, frumos și puternic, cu fruntea privind spre ceruri, cu privirea clară, senină și strălucitoare cum sunt privirile oglinzilor.

Ai fi crezut — atât era de nepăsător de ziua de mâine — că este un înger rătăcit printre oameni.

Dintre toți numai el singur n'avea casă, el care clădise de atâtea ori pentru alții.

Și viața curgea neconținut și timpul își ducea valurile în eternitate și generațiile unele după altele înfloriau și încetul cu încetul se veștejiau, iar zidarul părea că rămâne veșnic acelaș, asemenea unui erou legendar. Și lumea bună și tristă, numai atunci când suntem nepăsători cum sunt copiii, îl înfășura cu dragostea ei săracă și împovărătoare. Dar zidarul trăia aceeaș viață ca și cum ar fi fost singurul locuitor al orașului.

Și de câte ori era chemat să înalțe o casă tot de atâtea ori se întrista, pentru că nimeni nu-i înțelegea gândurile și tot de atâtea ori lumea rămânea înmărmurită de planurile lui fantastice. Dar nici zidarul n'avea ce face pentru că lumea era săracă și nefericită și nici lumea, pentru că în tot orașul nu era un alt zidar care să înalțe casele atât de trainice și atât de frumoase.

Și casele se ridicau mereu, așa că dela un timp până și cel mai sărac om își avea casa lui. Și vestea aceasta se răspândi și în celelalte orașe și încetul cu încetul cuprinse întreaga țară, iar lumea în cele din urmă, începu să creadă că zidarul trebuie să fie nebun.

*

Dar într'o zi la marginea orașului, zidarul a început să clădească, dar pe niște temelii atât de puternice cum niciodată nu mai clădise pe temelii atât de puternice. Și lumea, care spune multe și uită tot atâtea de multe câte le-a spus, trecea acum nepăsătoare pe lângă dânsul.

Și clădirea se nălța într'o zi ca și cum s'ar fi înălțat într'o lună, se nălța într'o lună ca și cum s'ar fi înălțat într'un an, căci zidarul lucra cu atâta dragoste ca și cum ar fi fost ultima casă la care lucra.

Lucra ziua și noaptea așa că dela un timp clădirea începea să apară puternică și strălucitoare asemenea unui palat, și într'adevăr clădirea era un palat.

Dar într'o zi — minunea minunelor — în orașul în care nici o întâmplare, nici un strigăt de durere sau de bucurie nu oprise, măcar pentru o singură clipă, timpul din curgerea lui uniformă — mulțimea rea, murdară și

Toamna

de Emil Isac.

*Pădurile cu morfi sunt pline : In lumea mea nu-i nici o jale
Sint morfiile zilelor senine. Si nu s'opresc drumetii 'n cale.*

*Sint moarte: visuri, paseri, flori. In lumea mea nu curge singe
(Tu om : cu ele o să mori.) Din rana pruncului ce plinge.*

*Si soarele e bolnav mare, Si lumea mea in zări se 'ntinde,
In față zîmbet nu mai are. Si o vedeți cind stea s'aprinde.*

*Si urlă a vîntului gură. Si ingerii grijesc de stele,
O, ai îmbătrînit natură ! Acolo-s cîntecile mele . . .*

*Nu-i cine să te lecuiască Moș Petru e portar cu cheia,
(S'a 'nchis farmacia cerească) Să nu poată intra femeia.*

*Eu știu un leac bun pentru tine, Din înălțime el aruncă,
Vino în lumea mea cu mine. Belșug de apă 'n văi și luncă.*

*In lumea mea nu-i primăvară, Dar dacă-l supărași, vă arde
Nu-i iarnă, ziuă și nu-i seară. Cu ale trăznetului joarde . . .*

*In lumea mea nu-s flori și În lumea aceasta-mi este traiul,
Șoapte Cum mi-ași putea cunoaște
Și diavoliu nu umblă 'n noaptea. Igraiul ? . . .*

*) Din volumul : „Cetaten cu porțile închise.” Operă premiată de Societatea Scriitorilor Români. Ediția II. Editura : „Cultura Românească.” Exemplarul 35 Lei.

CÂNTECUL LINIȘTEI

de IOAN SAMARINEANU

*Și plâng, cum luna-și plânge raza peste lanul meu,
Căci sufletul îmi e ca noaptea fără nori.
Îmi s-bori, gând tânăr, către zări, mereu,
Spre munți de 'nchipuiri învățuiți de nori.*

*Intindem mâinile ca să simșim, în voia lor,
Cum curge apa vremii fără vuet lângă noi
Și 'n plasa nopții prindem ploaia stelelor.
Nu mai privește nici-un suflet înapoi!*

*Ne scaldă, roua, pașii 'n drumul frânt
Și 'n ierburi licăresc cerești lumini
În flori se furișază ca un fir cărunt
Somnul venit în sbor, de prin străini.*

*Aș vrea prieten nezărit, să stăm aci,
Să ascultăm cum viața trece cu bătaia inimii.*

cleveitoare, a început să se agite și 'n urmă a pornit să dărâme clădirea.

Dar cu cât mulțimea înainta cu atât palatul apărea mai puternic și mai strălucitor, atât de puternic și de strălucitor încât mulțimea, odată ajunsă în fața lui — ca sub puterea unei porunci dumnezeiești — a căzut în genunchi. Dar zidarul lucra, lucra înainte.

Peste puțin însă admirarea topindu-se — căci ce poate fi mai schimbător decât laudele sau insultele mulțimei — mulțimea în urlete de bucurie și asemeni râurilor care se revarsă în primăvară, a pătruns în palat. Dar palatul privia în depărtare tot atât de puternic ca și mai înainte, iar zidarul lucra, lucra cu o dragoste din ce în ce mai mare, cu o dragoste ce părea că sporește cu fiecare clipă.

Și mulțimea văzând că nu isbutește să dărâme măcar o singură colonadă — cuprinsă de nebunie — începu s'arunce cu murdării, dar palatul privea în depărtare tot așa de strălucitor ca și mai înainte, iar zidarul lucra, lucra cu o dragoste cu care numai artistul lucrează la opera sa.

Lucra, lucra cu 'ntreaga lui ființă spre a sfârși odată palatul ce părea că n'o să se mai sfârșească nici odată, dar pe când se lupta să prindă — pe cea mai 'naltă cupolă — ultima floare cu care se sfârșia pentru totdeauna palatul, schelele se prăbușiră, înmormântând pe zidar sub dărâmături.

*

Și timpul, — care 'și poartă valurile triumfătoare, în fiecare clipă și pretutindeni, și care e mai puternic decât uraganele și decât oceanul, — a 'ngropat întregul oraș, dar n'a putut să 'ngroape, sub valurile triumfătoare, întregul palat, căci au rămas colonadele — puternice și strălucitoare — ca o mărturie Viitorimei.

POEME ÎN PROZĂ.

NOPTI VECHI

de I. PÉLTZ.

*In jocul de funingine am meșteruit imaginea
aidomă gândului uitat prin case bătrâne, în colțuri
de sărtar cu aromă de gutuie și tutun strămoșesc.*

*In aprinsul cerului, cu fundul hărțuit de popoare
numeroase, cu apariții de titani și distonanțe de
toamnă albă, am ucis visul furișat printre pleoape în
diminețile copilăriei.*

*In jarul iernelor cu babe și cu moși, acolo
unde se sbat vieți și se cuceresc redute, am deosebit
graiul și lumina care îi înflorește trupul . . .*

*Nopti vechi, peste care au crescut munții lene-
viilor orășănești, aducerile-aminte presărate cu scân-
teile preacurviei și beției, — de ce vă îmboldiți pe
dinaintea noastră, astăzi când începe simfonia gal-
benă a toamnei?*

*A fost primă. Crescut între ilustrații de re-
vistă și femei cu buzele șterse și ochii de continent
devastat. Leșit în uliță, — am eșit din mine. Înalturile
se vedeau miresme pictate.*

*Freamăt de rochii. Aprinse lampadare în sală
cu oglinzi. Frenezie de cântec, mort pe arcuș. Femei,
numai femei. Și cântecul reînviat sub degetele țiga-
nului. Mai repede sticla desfundată! Inhideți rana
și ferestrele. Sunt toamnele, toate de catafalc și aurora
întârzie undevă, în Orient.*

*Femei, numai femei: închide văpaia lor în
veston. Amintirea arde.*

A fost alta.

*Primăverile covârșeau cetatea. Aroma câm-
pului își trimitea, departe, vraja. Tăriile așteptau
desfășurarea balului în sunete noi de Orient. Svâc-
neau în gând diavoli. De unde sgomotul ăsta și
nebulia pasului, deslănțuit în stradă?*

*Sala e o vastă orchestră mută. Intrăm cu
evlavii în mers. Susurul vinului deschide panorama.
Și țipătul vieții răsună iar. Femei, veniți femei, inun-
dați întinsurile și smulgeți tristețile din ochi. Nu mai
oftă, — țigane!*

A doua zi vor înflori iluziile . . .

*Nopti, — alte nopți: în calmul vostru am pe-
trecut tristeți și am cucerit mici bucurii de-un ceas.
Și apoi ați murit, frumos, una după alta, ca neamul
temerarilor învingători, ca femeile noastre, toate . . .*

Azi vă vreau ca în vremi.

*Țipătul vioarelor nu mai doare. Niresmele nu
mai amețesc. Femeile s'au adumbrat.*

E o liniște de bătrânețe timpurie.

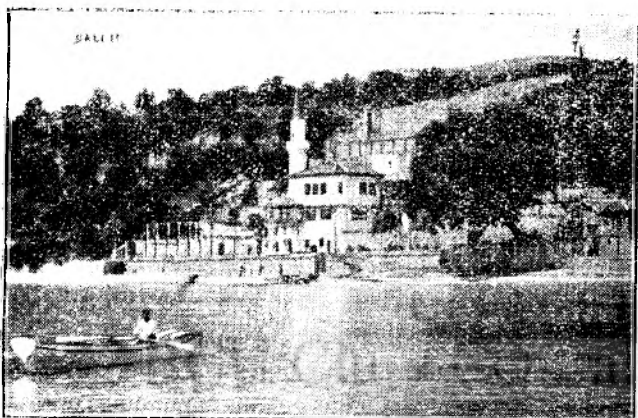
Noptile au intrat în Noapte.

Aversul unui „istros“ de argint

de Constantin Doboș.

O monetă de argint a dispărutului port Istros, mi-a evocat câteva clipe din viața antică a Dobrogei.

După harta lui Ptolomaeus, între meridianele 53° și 56° longitudine orientală și paralelele 45° și 47° latitudine boreală, era cuprinsă Scythia minor (Dobrogea și Cadrilaterul), mărginită la răsărit cu Pontus Euxinus (marea neagră), la nord și apus cu fluviul Istros (Dunărea), iar la sud cu o linie convențională, ce ar pleca dela cetatea Prista (Rusciuc), până la portul Odessus (Varna); mai spre sud, era acea parte a Traciei vechi, numită în timpul romanilor Moesia inferior.

Palatul M. S. Regina Maria din Balçic

Peste Dunăre, la nordul Dobrogei antice, au trăit popoare ca Harfi, Britogalii și Scythii; la gurile Prutului și ale Siretului erau Bastarnii, iar ceva mai sus, ramura Carpienilor; la apus, tot peste Dunăre, au locuit între alții, popoare numite Napai, Piegetal, Piefigi, apoi ramuri din marele popor al Dacilor și al Geților; acetia din urmă au trecut fluviul, au ocupat tot malul drept dela Arrubium (Măcin) până dincolo de cetatea Transmarisca (Turtucaia) numindu-se multă vreme, această porțiune de pământ dobrogean, G-tarum terra; din acestea, reese că Scythia minor propriu zisă era partea de răsărit a Dobrogei, limitrofă cu Marea neagră care constituia o graniță, de netrecut, motiv pentru care grecii la început au și numit-o Pontus Axnos, adică marea neprimitoare de streini; la sud, se afla poporul Crobyzilor, cum, între timp și alte ramuri trace ca Sacii și Etae.

Cu mult înainte de Christos, păstrând proporțiile, a existat în vechea Dobroge, o viață, poate, cu mult mai intensă ca astăzi, de oarece găsim numeroase cetăți întărite, orașe populate și porturi înfloritoare. Excluzând deocamdată cetățile și orașele din mijlocul Dobrogei și plecând dela portul Prista (Rusciuc) spre nord, întâlnim cetatea și portul Transmarisca (Turtucaia), Durostorum (Silistra), Sucidava (Mârleanu), Scurillis (Rasova), Axiopolis (Pătulele, lângă Cernavoda), Carsium (Hârșova), Troesmi

(Iglița), Arrubium (Măcin), Noviodunum (Isaccea), Aegysus (Tulcea), Boreum (Sulina?), și Salsovia (Mahmudia). Am arătat numai pe cele ce s'au identificat cu localitățile de astăzi lăsând porturi, cum de pildă sunt Candidiana, Sagadava, Capidava, Beroe, Dinogeția, Tibisca, Sitiventa, Pence, Thiagola, Pseudos, Tomis, Pulchrum, Maracium și altele, nu fără importanță, dar nestudiate încă de arheologi.

Pe litoralul Mărei Negre de la sud spre nord, găsim: Odessus (Varna), Cranea (Ecrene), Cruni numit mai târziu Donysoopolis (Balçic), Bizone (Cavarna), Tirizis (promontoriul Caliacra), Callatis (Mangalia), Tomis (Constanța)-Cereris (Carahorman), și în fine Istros (Caranasuf) situat propriu zis pe malul golfului Simoe; și aici am lăsa, intenționat porturile neidentificate ca Gerania, Carum Portus (mai jos de Șabla), Calaicidere, Kalles (mai jos de Mangalia), Stratonikia (mai jos de Constanța), Constantiana și Domitiana (Sarighiol?) pe lacul Ranzelm.

Cu titlul de curiozitate arătăm că între Hârșiova de astăzi și Karanasuf, adică Carsium și Istros, era o șosea mare, dreaptă, ceunea ambele porturi; exactul, la mijlocu acestui drum se afla cetatea Ulmetum (Ceatalorman). De la Ulmetum, prin mijlocul Dobrogei, coboră o altă șosea mare ce atingea cetăți și orașe ca Tropaeum Traian, (Adamclisi) Abritus Abat Calesi și Zaldapa, oraș ce și el se afla la intersecția cu altă șosea mare ce pleca dela Durostorum (Silistra), până la cetatea Marcianopol, la câțiva kilometri de Varna de astăzi. Numai în porțiunea de teren numită astăzi Cadrilater, s'au găsit urme de orașe vechi la Caraotman, Cociular, Saragea, Capaci, Devecichioi, Armuteia, Azaplar, Muzabei, Cocargea, Ezibei, Ghelengic, Alacichioi, Ianuscular, Iali Uciorman, Teche, până la Vlahlar, sat imediat după actuala granița a României, cu un nume atât de evocator care reamintește pa Vlahii lui Mircea Basarab, fapt pe care nici C. Scorpil, arheolog bulgar, pare a nu-l tăgădui.

Istoria ne spune că cetatea greacă Miletul, vestită prin cele 4 porturi ale ei, lucrarea stofelor și metropola a 80 colonii, trimitându-și corăbiile pentru desfacerea mărfurilor, unele din ele au pătruns chiar în o mare nouă dar neguroasă, denumită de ei „axenos“. Mai târziu, pe la 785 a. Chr. marinari din Milet s'au putut așeza la Synope și Trapezunda. De aici marinarii au trecut la Apolonia (mai jos de Varna), colonizând treptat-treptat litoralul Mărei Negre, ajungând până spre delta Dunărei pe atunci compusă din mai multe brațe, fondând astfel și portul Istros situat în partea de apus a golfului Simoe. Pe harta lui Ptolomeu, nu figurează lacul Ranzelm ori golful Simoe, iar portul Istros e așezat chiar la țărmul Mărei Negre. Oricum ar fi, înlăturând greșelile din hartă, e cert că astăzi cetatea Istros a fost identificată și corespunde satului dobrogean Caranasuf, situat pe malul golfului Simoe.

Eu vreau să cânt . . .

de I. U. Soricu

*Eu vreau să cânt lumina ce 'n suflet îmi coboară,
Lumina, către care, cu ochii plini de dor,
S'au îndreptat străbunii și-au trebuit să moară
Alătea generații cu noaptea 'n pieptul lor.*

*Și voi chema în versu-mi evlavie și visul
Ce 'n inimă cu dânșii prin veacuri au purtat,
Credința lor adâncă să-mi lumineze scrisul,
Căci tot ce ei visară în tine-i întrupat.*

*Eu vreau să cânt căldura și tainica magie,
Ce 'mprăștie în lume cuvântul tău divin,
Eu vreau să cânt norocul, ce cupa îmi îmbie
Și-așează pe-a mea frunte coroana de măslin.*

*Și voi chema, senină, pe harfa mea să cânte
Cu nevinovăția-i copilăria mea.
Cu ruga ei de tlecări spre tine să se-avânte,
Căci s'a 'ntrupat în tine tot ce visase ea.*

*Vreau să mă 'nchin cucernic icoanei, dela care
Pornește-al bunătății și-al îndurării har,
Rebelul suflet astăzi un Dumnezeu își are
Și lui i-aduce cântec și jertfă pe altar.*

*M'oiu desbrăca de haina pământului ce-apasă
Și 'nlănțue de humă cerescul meu avânt.
Cu suflet nou spre tine, curata mea mireasă,
Inalt a mele brațe și mă închin și cânt! . . .*

Viața istorică a orașului Istros a durat cam din veacul al VI a. Chr. până la anul 238 când a fost distrus de Goți; viața comercială a acestui port a durat însă mai puțin, căci pe la anul 72 a. Chr. golful din fața portului s'a împotmolit.

Cam tot în acest timp, în epoca tulbure după moartea lui Sylla, pe când Romanii erau ocupați în luptele cu Sertorius, iar la Roma se ilustră oratorul Marcus Tullius Cicero, în Asia Mică, Mithridates regele Pontului se unește cu Tigranes regele Armeniei și profitând de luptele intestinale, cuprind Capadochia. În contra lor, Romanii, trimit pe consulul Lucullus, bărbat superior și brav, care în expediția ce o întreprinde, bate și învinge pe cei doi regi răsvrățiți. Cu această ocaziune Istrioții sunt și ei învinși, pierzând astfel autonomia lor de până atunci.

Ca și alte orașe, portul Istros, a bătut monetă proprie de aramă, argint și foarte puține de aur; în satul Dăeni, pe malul Dunărei, cam 25 km sub Hârșova s'au găsit cam 1000 bucăți din această monetă, care a și fost examinată, acum vreo 20 ani de d-l Const. Moisil; despre monetele istriote au mai scris Tocilescu, W. Knechtel și d-l M. Sutz; de asemenea d-l B. Pick, mare numismat german, s'a ocupat cu studiul acestor monete în cartea sa „Vechile monete ale Daciei și Moesiei.“

Voi arăta, pe scurt caracteristica și istoricul monetelor istriote, pentru explicarea părerii mele deosebite în ceea ce privește aversul monetelor de argint.

Toate monetele istriote se pot împărți în două grupe mari:

1. Monete autonome, ce s'au bătut până la anul 72 a Chr. când orașul a fost cucerit de Romani.

2. Monete romane, denumite de alții imperiale, ce s'au bătut după anul 72. a. Chr. Aceste monete se deosebesc imediat de cele dintâi întrucât ele sunt numai de aramă și au pe avers un cap de împărat roman.

Mai interesante însă sunt monetele din epoca autonomă și cari se deosebesc de monetele romane prin faptul că pe revers au stema orașului Istros.

Excluzînd din discuție monetele de aramă și aur ce s'au bătut în această epocă, menționez că monetele de argint s'au bătut în trei serii pe cari B. Pick, le fixează la anii 400, 350 și 300 a. Chr; aceste serii variază între ele după greutate, după cum e scris numele orașului, după cum în exergă au o literă convențională, etc. amănunte ce nu pot forma obiectul rândurilor de față.

Reversul monetelor autonome conțin stema orașului Istros; la reprezintă un vultur de mare ce și-a înfipt ghiarele unui picior în spinarea unui delfin, cu ciocul aplecat spre capul delfinului, de sigur în senzul de a ucide; deasupra vulturului, cu litere grecești e numele orașului; dedesuptul delfinului e un semn convențional, poate litera A, poate litera f. greacă, semn ce reprezintă numele magistratului însărcinat cu baterea monetei.

Foarte interesant e însă aversul acestor monete pe care se găsesc două capete omenești, scoase în relief și așezate în sens invers unul altuia; nici o altă inscripție ori semn nu explică, nici pe cine ar reprezenta figurile omenești și nici motivul dispozitivului unei atât de curioase așezări a capetelor; ambele capete au obraji bucălați, exprimă tinerețe, iar părul bogat, e împărțit în două, prin o cărare la mijloc.

Bazați pe o explicație dată de B. Pick, numismații români menționați mai sus susțin că cele două capete omenești ar reprezenta zeei vânturilor și că această părere

Balcic

Balada grădinei din copilărie

de Const. Goran.

*Basm vechi . . . isvor înabușit de soartă,
Grădina din copilărie-i moartă.*

*În sânul său plutește-aceeaș vrajă.
La poartă-i stau bătrânii plopi de strojă.*

*În cuiburile goale sunt furnici,
Iar pe cărări văd pălcuri de urzici.*

*Fântâna cu luceferi și cu apă
Fântâna mea s'a prefăcut în groapă.*

*Crengi rupte de țărână-acoperite
Par niște brațe de securi lovite . . .*

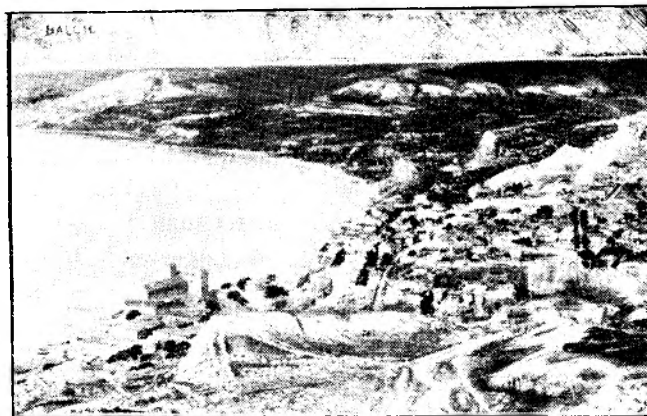
*. . . Copilărie . . . leagăn de lumină,
Înalță-mi smeul iar peste grădină . . .*

*Să văd năframa lui cum bate 'n vânt,
Să cred că zboară 'n cer și iar să cânt . . .*

*În pomu 'n care-odată s'a oprit
Ca un paianjen vremea l'a împânzit.*

*Văd un copil cu ochii plini de soare,
Se-apropie — privirea lui mă doare,*

*Îl recunosc . . . dar negurile cresc,
Cu brațele în noapte împietresc.*

Coasta de Argint

Dispoziția capetelor în sens invers reprezintă pe cei doi zei, din care cel cu capul înjos amintește originea pământescă a lui Castor, iar cel cu capul în sus amintește pe divinu' Polux. Grecii au extins acest simbol al prieteniei frățești și în relațiunile lor comerciale. Castor prezidă legământul pământesc, încrederea și dragostea reciprocă necesară unei întreprinderi maritime, în nădejdea reușitei întreprinderi, patronată de cerescul Polux. Marinarii istrioți, nici nu puteau alege un simbol mai expresiv al vieții lor comerciale.

A explica așezarea capetelor de pe moneta în sensul că istrioții, în comerțul lor, aveau nevoie de vânturi contrare, adică spre Dunăre și spre mare, ar însemna că moneda este privită de-a-curmezișul, deci culcată cu un cap spre gurile Dunărei, iar celălalt spre mare în direcția orașului Tomis; ori e știut că marinarii istrioți ajungeau și puncte ca Oibia, în nordul mării Negre, adică regiunile de astăzi ale Odesei și Nicolaievlui; că deci dorința lor nu putea fi de a avea vânturi contrare ci de sigur vânturi favorabile, caz în care explicația dată de Pick nu mai are înțeles.

Privind cu atenție părul zeilor, iarăși cred că nu se poate susține că e sburlit de vânt deoarece e despărțit precis, prin o cărare la mijloc. Obrajii reliefați a amânduror capetele, cum de altfel e în relief toată figura, nu pot fi priviți ca umflați de vânt, ci numai bucălați în sensul că reprezintă tinerețea celor doi frați. Pericolul întreprinderilor în timpul zilei ori a nopții, este încă un motiv ce a determinat pe istrioți a alege ca simbol Dioscurii, cari străluceau și călăuzeau navele și în zori și spre seară. De aceea credem că cele două capete, nu reprezintă zeii vânturilor, cari erau Boreas, Naŭas, Euros și Zefirul, deci patru la număr, ci Dioscurii, ce erau considerați și ca zei tutelari ai orașului.

Această părere o sprijin și pe faptul că monetele de aramă din acest timp, au pe avers un singur cap, pe care însuși d-l Const. Moisil recunoaște că rare ori e chipul unui zeu al vânturilor și că de regulă acest cap reprezintă pe Apollo, alt zeu tutelar al orașului, ori pe Demetra; din acestea reese că Istrioții băteau în mod obișnuit monete cu efigia zeilor lor tutelari, între cari sunt și Dioscurii.

se confirmă prin faptul că părul capetelor pare sburlit ca de vânt, Tracia fiind în general considerată de Greci ca țara vânturilor; dispoziția capetelor zeilor în sens contrar, e pusă în legătură cu faptul că Istrioții trimeteau corăbii în două direcții, atât spre Dunăre, cât și spre mare, având nevoie de vânturi contrare. La această părere se unește și neobositul arheolog d-l M. Dimitriu, din Tecuci, al cărui bogat muzeu regional, inspiră întreaga noastră admirație

Cu toată modestia, pretindem a avea o altă părere.

Credem că cele două capete, reprezintă pe Castor și Polux, denumiți sub termenul generic de Dioscuri adică copiii lui Jupiter. Mitologia greacă exprimă două versiuni în ceea ce privește originea acestor doi copii; prima e aceea în care Castor și Polux ar fi născuți dintr'un ou pe care Leda, mama lor l-a făcut cu Jal transformat în lebădă, deci ambii copii ar fi de origine divină. După a doua legendă însă, Leda, în aceeaș noapte s'a împreunat și cu Tyndar soțul său și cu Joe, producând două ouă; din primul ou s'a născut Castor și Clytemnestra, deci copii de origină pământeană, iar din al doilea ou, s'a născut Polux și Elena, copii de origină divină întrucât Joe era tatăl lor. Cum Castor era muritor, este ucis mai târziu de Idas într'o luptă pentru răpirea unei turme de boi; dragostea nemărginită a lui Polux, nemuritor, pentru fratele său, îl determină a cere tatălui său, să i ridice și lui viața. Joe însă îi răspunde că fiind de origine divină nu poate să moară; că tot ceace îi poate acorda, este să împartă nemurirea cu fratele său mort. Polux primind propunerea, cei doi frați trăesc împreună, unul ziua (Polux) și altul noaptea (Castor), reprezințați, de legendă prin două stele apropiate, ce poartă numele lor și cari strălucesc pe ceri în revărsatul zorilor și în amurg.

Într'un colț de cafenea

de Vladimir Nicoară.

Grămădiți în jurul unei mese dintr'o fumegoasă și urlătoare cafenea a Clujului, vre-o câțiva cunoscuți și prieteni, sărăcăcioși profesioniști ai scrisului și boemi prin definiție, ne sorbeam „șvartul” sau „turceasca”. Venisem cu intenția ridicolă de-a ne distra. Fumul, gros să-l tai cu cuțitul, clinchetul paharelor pe mesele vecine, zgomotul zarurilor la niște furioși jucători de table, și mai presus de toate, valurile de zgomot infernal plecat de la orchestra care ofta jalnic sau se repezea furios în executarea unor cântece de pustă, numai dispoziție și animație nu ne putea aduce. Dar așa e omul: animal sociabil. Și potrivit

Spre casă

acestei, tradiții de sociabilitate nu ne urneam din colțul nostru. Ne întindeam capetele peste masă, complectându-ne urechile cu mâinile făcute pâlnie ca să prindem vorbele ucise de zgomot. Ne frecam cu stăruință ochii cari ne usturau, și fumam cu 'n elan vrednic de-o cauză mai bună.

Când ne întâlneam aici, cuvântul de ordine era să nu vorbim nimic nici despre belteaua cotidiană întinsă de noi pe coloanele gazetelor la cari scriam, nici despre politica furioasă și vindicativă cu care n'avem de cât contactul impus de salariul redacțional. Și atunci toată vorbăria noastră era limitată ori la anecdote picante, ori la bârfeală literară, care, dacă ar fi fost scrisă, s'ar numi: critică.

Bârfeala serei se făcea în jurul unei piese cu foarte mare succes, despre care critica cotidianelor din Capitală umpluse coloane întregi cu superlative de admirație, iar respectivul autor umpluse buzunările cu foșnitoare bilete de bancă. Bârfeala provincială îi găsea greșeli capitale, că așa-i bârfeala. Ne spusese părerea toți, justificată sau numai impresionistă; numai Ștefan Predescu tăcea morfolindu-și cartonul țigărei. Il știam vorbăreț și tăios în expresii, având marele dar de-a da aparență de veracitate chiar când n'avea dreptate.

— Ce mocnești așa, nene Fănică? îl întreabă cineva. Ce părere ai?

Predescu se uită pe rând la fiecare ca și cum ne

vedea abia acum, și cu vocea de bas profund, care răzbătea ușor prin zgomotul cafenelei zise blând:

— Mă băeți, eu nu mă pot pronunța atât de categoric. N'am curajul vostru. Mai întâi pentru că o seamă de confrăți competenți s'au pronunțat documentat; și apoi o piesă de teatru, dragii mei, este în directă apreciere a publicului: place, face rețete, e bună; se rostogolește prin absența publicului, poate fi bună... pentru mai târziu, dar, deocamdată, e proastă. Și piesa despre care vorbiți are succes. Prin urmare, punct. Eu mă gândesc la altceva. Am întâlnit azi pe unul dintre eroii pieselor lui Ibsen. Adânc zguduit și îndurerat mă gândeam la sfâșietoarele drame cari trăesc sub ochii noștri, alături de noi, din salon până în bordei; drame neobservate de scriitorii moderni, cari, așezați la birou, se scarpină la ceafă ca să scoată eroi din eprubetele laboratorului literar. Fantasmagorii de impotenți literari, halucinați de bolnavi mintali. Eroii lor din eprubetă n'au legătură cu viața, emotivitatea scrisului lor scremut alunecă pe lângă noi și se perde în opinteli stilistice. Piesa despre care vorbiți voi o socotesc bună pentru că place publicului, dar mi-a făcut o impresie bizară. Vi s'a întâmplat, cred, să intrați într'un birt economic. Ai înainte o farfurie cu mâncare și o foame de lup. Te repezi cu poftă și găsești un sos lung și subțire; bun de altfel, dar sos. Până să găsești o bucătică mai consistentă, alergi cu furculița prin sos de-ți obosește mână din cot. O mânânci abia la urmă, când ai găsit-o. E foarte bună. Dar, până ce-ai ajuns la ea și-ai umflat stomacul cu sos. Birt economic, ce să-i faci. Și acest sos literar în care se perd bucățelele bune e fabricat din pricină că bucătarul nu se duce în piața vieții să observe, să studieze și să analizeze oameni reali în carne și oase cu durerile, cu patimile, cu deziluziile și dorințele lor, ci, proțâp în camera de lucru, ridică picioarele pe pereți ca să-și adune sângele la cap să-i activeze imaginația. Rezultatul? Dacă scriitorul e talentat ne dă sos literar cu bucățele bune, ici, colo. Dacă natura a fost ingrată cu el ne dă simple aberații, bune pentru sanatoriile de demenți.

Periferia Oradiei.

Ce-am văzut azi, mă băeți, real, dureros de real, m'a cutremurat. A! de ce nu pot scrie!

Predescu își trecu mâna prin păr și rămase cu fața crispată de-o durere nemărginită.

— Ce-ai văzut nene Fănică? îl întreabă curios, cel mai tânăr dintre noi.

— Am intrat azi la un doctor dermatolog și specialist în boli venerice. Eu n'am avut încă nevoie de nici un fel de doctor și am un fel de sfială de câte ori trebuințele profesionale mă silesc să intru în cabinetul unui doctor. Doctorii, mă băeți, sunt duhovnicii, mizeriei

Casă țărănească din Bihor.

fiziologice, după cum justiția, — de care am aceeași sfială, — e canalul mizeriei morale și sufletești. La doctor te duci numai când ți-i hârbuit organismul și în fața judecăței, una dintre cele două părți, — dacă nu amândouă, — ascunde o mizerie morală sau sufletească. În fața doctorului îți arăți hoitul sfârticat de boli cumplite, iar în fața justiției expui fără să vrei hâzenia sufletului, stăpânit de interes, muncit de minciună și dornic de-a învinge adversarul chiar atunci când dreptatea e de partea lui.

În sala de așteptare erau numai două persoane care așteptau intrarea la doctor. Puteam să trec înaintea lor deoarece se știa că nu cer consultație și mai ales că eram așteptat. Dar dintr'o singură privire am înțeles că aici, între aceste două făpturi, trebuie să se petreacă o mare dramă. M'am așezat lângă o măsuță rotundă, plină cu ziare și reviste, și răsfoind o revistă, nici nu mai țin minte care, observam stăruitor și discret pe cei din fața mea.

Pe canapeaua din față ședea un tânăr. Să fi avut 24—25 ani. Nalt, zvelt, figură bronzată și congestionată. Fruntea largă, perdută într'un val de păr negru și ondulat. Dar ochii, măi băeți, ochii vorbeau, prin privirea lor absentă, mai mult de cât volume întregi. O desperare fără de margini pornea, de-acolo, de sub fruntea largă și netedă pe care viața n'avuse vreme să-și cresteze brazdele nevoilor și-a decepțiilor. Acest om în care viața ar fi trebuit să pulseze cu energie, se părea doborât. Din atitudinea lui, din complectă neglijență a îmbrăcăminteii, din felul cum ținea mâinile uitate pe genunchi într'o desăvârșită inerție, și din ochii cari priveau fix fără să arăte că observă ceva în jurul său, se desprindea atâta durere,

atâta desperare, că am simțit cutremurul unui fior. Alături ședea o femeie vrăstnică. După îmbrăcămintea umilă și demodată trebuie să fi fost cei mult o preoteasă de la sat. După chipul cum i se atârnavu privirile de tânărul de alături nu m'am îndoit nici o clipă că era mama; nefericita mamă ce vedea cum i se prăbușește mândrul flăcău în care ea își pusese, fără îndoială, toată dragostea și tot înțelesul vieții sale. Tânărul era nemișcat la toate șoaptele mamei, la toate mângâerile ei, cu privirea și gestul. Abia când bătrâna, aplecându se, îi văii înlăuntrul șireturile de la ghete, cari îi atârnavu până pe parchet, făcu un gest imperceptibil cu piciorul.

Când fu chemat în cabinetul doctorului, sări în sus ca aruncat de-un resort nevăzut și fără să privească în jurul său, se repezi și dispăru. Voiam să intru după el să-i ascult spovedania, dar la o întrebare ce i-a pus-o doctorul a început să vorbească atât de puternic în cât auzeam fiecare cuvânt. Am rămas ținut pe scaun, privind spre bătrână. Povestea tânărului pe care o auzise, fără îndoială, de nenumărate ori, o interesa totuși, de oarece cu privirea fixată la ușa cabinetului de consultații, se părea că nu trăește de cât pentru a prinde toate cuvintele băiatului. Cu mâna la gură se legăna domol într'o mișcare ritmică și monotona așa de obișnuită ruralilor când nu-și pot stăpâni durerea. Ochii i se întunecară treptat, se umeziră tot mai mult, până când două șiroaie de lacrimi se prelinseră pe obraji palizi. Plânsul tăcut, fără hohote, fără izbucniri și vaete, expresia celei mai profunde dureri.

Am auzit toată povestea tânărului. Poveste banală și comună. O femeie, care poate că nu știa nici ea, i-a trecut otrava în sânge. O femeie tot atât de nenorocită, care a luat microbul de la un depravat inconștient. S'a arătat unui doctor care i-a făcut injecțiile cuvenite, spunându-i că nu trebuie să aibă nici o grijă. După doi ani s'a pomenit cu dureri de cap insuportabile. Mai cu seamă la ceafă. Sunt momente când i se pare că nu poate mișca mâna și piciorul drept. Nu vă puteți imagina, mă băeți, ce înfiorător mi s'a părut strigătul nenorocitului:

— Vreau să trăesc; am numai 25 de ani; de abia mi-am început viața. De doi ani am terminat facultatea. Spuneți-mi, vă rog, sincer, spuneți-mi fără înconjur, dacă mai este vre-o nădejde de scăpare.

Intrarea în sat.

N'am auzit întrebarea profesorului, dar răspunsul bolnavului m'a îngrozit :

— Tata a murit paralizat !

Bătrâna se ridică ștergându-și ochii și se apropie de ușa cabinetului de consultații. Tocmai în aceea clipă tânărul eși. Trecu pe lângă ea și se îndreptă spre canapea. Bătrâna intră la doctor. Tânărul, abia ajuns la canapea, observă lipsa mamei sale. Roti o privire rătăcită prin cameră și, negăsind-o, rămase o clipă zăpăcit, apoi cu voce stinsă mi se adresă :

— N'ați văzut unde s'a dus o doamnă care era aici ?

I-am spus. Mașinal își luă pardesiul din cuer și vru să se îmbrace. Cu privirea fără expresie, cu mișcări moi, încercă să și pue pardesiul, dar îl îmbracă greșit. Mâna dreaptă o vârî în mâneca stângă și cum pardesul îi atârna strâmb, încerca zădarnic să găsească mâneca.

— Ajută-mă mămițică, i se adresă duros bătrânei, care eșise de la doctor.

Era solicitarea unui ajutor care tocmai prin simplitatea lui, împrășta o sfășetoare milă.

Predescu tăcu. O uncă de tristețe ne copleşi pe toți :

— Iată, măi băeți — urmă el, — ce subiect e oferă viața. Dar ca să poți ataca un asemenea subiect trebuie să ai sensibilitate. Să se repercuteze în inima ta dureri străine. Să știi a transmite emotivitatea care, bine înțeles, trebuie să te stăpânească pe tine, scriitor. Trebuie să simți și să te consumi când scrii. Și aici e greul. Pe când modernismul literar e accesibil oricărui trăsnet care scrie ziua ce visează noaptea. Eu nu pot scăpa de obsesia acelei „ajută mă mămițică“ a unui om în toată firea, în complecta putere de viață, doborât de-o otrăvă care macină și distruge.

Ca s'o fi petrecând în mintea și sufletul lui ? Ce suferinți cumplite o fi îndurând bătrâna, căreia doctorul i-o fi spus că nu-i nădejde de scăpare ?

Am rămas un timp tăcuți. Nu mai era nimeni în cafenea. Un chelner moțăia rezemat de o masă. Când huruitul strident al unui camion care trecu zguduind geamurile ne trezi din starea în care căzusem, am observat la ceasul de pe peretele din față că erau 2 jumătate. Ne-am despărțit ducând cu noi un strop din durerea ce ne-o strecurase nenea Fănică.

Malul Crișului -- Oradea.

EPIGRAME

de GEORGE BOTA.

Dlui ministru Dumitriu care a venit în rapid cu Cincinat Pavelescu

Că ați sosit la noi valid
Venind cu noul tren rapid
Mă miră și vă felicit
Că ați scăpat nederaiat
Deși erați cu Cincinat !

Lui Bănuț

Pentru teatru s'a cerut
Bani din gros și bani bătuți,
Astăzi văd c'am început
Teatrul nostru c'un „Bănuț“ !

Un sat

Ad Mortem

de George Voevîdca.

In largul joc de umbră și lumină,
atât de lină
e trecerea :
dela chiotitorul splendorilor orgoliu —
spre stângere și doliu . . .
și dela sărbătoarea —
ce-o ține floarea —
spre taina negrului mormânt, —
încât ;
atolbiruitoareo, ce-ți fulgeri secerea
aproape și departe,
Moarte !
vestirea ți-o primesc
fără 'nspăimânt ! . . .

Străvechiul basmu : Dumnezeu
nu mi amăgi frământul pământesc,
nu-mi dăruî alinu-i :
minciună sufletului meu . . .

Putere sumbră,
tu ce mă sapi asemeni unui târnăcop,
și strop cu strop
mă sorbi în umbră,
— abia de mă mai chinui.
Moarte ! . . .

Din povestirile unui prieten

CIRCAZIANA

de M. G. Samarineanu.

II. — Ghül.

Frumoase sunt nopțile pe mare! Zbuciumul mării le dă duh și le însuflețește. Nu. Nopțile pe mare nu sunt nopți pentru dormit. N'au nimic cu odihna celor de pe uscat, cari par înrudite cu moartea. Se vede că pericolul continuu care le amenință, aci, le imprimă viață. Și trăesc,

Vedere din Tihuța (Bucovina)

sunt vii, nopțile pe mare. Sunt vii și strălucite. Luna nicăiri nu e mai „regină a nopții”. Din neant și frământarea valului se înalță și în neant și în goana norilor se urcă. Salomee cu bucle de aur și cu mâini însângerate. E mai pătimășe. O simți mai aproape însă. Și te înfrățești repede. Că e perfidă te convingi mai târziu, când se scaldă în adâncul apei. Atunci o pierzi din ochi de dragă ce-ți e. Și o pierzi într'adevăr din ochi, căci nu știi care e cea reală și care imaginea. Cea din fundul apei, ori cea de pe valul norilor.

Pe covertă, lângă catarg, după lămbălăul cunoștinții stropit cu două damigene de vin, începe să se lase oboseala. Și vine nemulțumită. Prea am zbierat, prea am râs și, mai ales, prea am băut. Somnul ne-a doborât. Băutura însă nu ne lăsa. O amețelă ne da târcoale. Catargul începu să se învârtască. Luna se schimonosea, când sus, când la dreapta, când la stânga, când înainte, când înapoi. Și frigurile Mediteranei ne-au năpădit. Ne dărdăiau dinții, pe la orele două noaptea. Și temperatura începu să ne răpească

Era prima beție. Și prea amestecasem băutura. Când rachie, când vin, și când uzo.

Eu mă simțeam mai rău ca toți ceilalți. Doctorul vaporului a fost nevoit să vie în două rânduri. Compresele se succedau pe fruntea mea, fără să-mi dau seama cine mi le așează.

Era răul beției. Se dezlănțue ca o furtună ca să se ducă cum a venit.

Am adormit.

Când m'am trezit, erau orele 4 dimineața. O mânăuță

cât o vrabie își flutura încă aripa pe fruntea mea. Muiase pentru a nu știu câta oară batista ei roz și mi-o așeză pe frunte. Inchisei ochii, ca să n'o speriu.

Un sărut, abia perceput și a zburat.

O liniște de o clipă. Și un vis frumos începu să se întretăsă. Nu dormeam. Sau, poate, da.

Doi ochi negri, conturați de sprincene arcuite, persistau încă, așa cum au făcut toată seară, să mă urmărească. Și zâmbetul acela atât de armonios! Contribue toate trăsăturile feții une ori, ca adevărate note, pentru a desăvârși o simfonie. Și ce simfonie perfectă e răsul unei copile de 17 ani, imprimat pe portativul alb al celei mai perfecte danturi!

De unde venea? S'a imbarcat cu noi la Salonic. Era împreună cu bunica și două sclave. În ciocănitul paharelor, am putut descoase pe bătrânul Ali, drept credincios al lui Alah, și mare preot al lui Bahus, căruia îi oficiază foarte des libații.

Porumbița haremului, așa o botezasem noi încă dela imbarcare, e fata unui bimbașa turc. O cheamă Aișe și e singura fericire a ostașului turc, întru cât soția lui, mama lui Aișe, e moartă. A trăit cu bunica și aceste două sclave într'un palat pierdut în fundul unui parc de pe dealul Salonicului. Aci a copilărit. Și aci le-a găsit războiul care a luat întorsătură atât de tragică pentru semilună. Tatăl ei, retras cu o rămășiță de oaste din luptela dela Kârkchilis, se află rănit la Constantinopol unde le așteaptă. Are un palat minunat și în capitala lui Abdul Hamit, lângă Dolmabagcë. Aci se vor stabili acuma.

Ce frumoasă-i Aișe. Și ce dulce și cât de copilăresc încearcă să cocheteze. E atâtă naivitate în insistența ei de a o lua în seamă, e atâtă naivitate...

Și sărutul acesta catifelat! . . .

Zorii se arătau și vaporul se trezea.

Am fost printre primii în picioare, mahmur și sleit. Eram la rădăcina primului catarg. În fund, între bagaje,

La albit pânza — Vama (Bucovina)

liniște. Cele două mulatre cari însoțiau pe tânăra circaziană, și bătrâna bunică a ei, păreau înmormântate între baloturi.

Soarele spărsese depărtarea, și, din valuri, țâșnea muiat în aur.

ȘTEFAN MĂRCUȘ
secretar general al soc. „Vestul Pomănesc”

O pornii spre proră. Delfinii matinali săreau în valuri, căutând să ne bareze drumul.

Un răs înfundat, țâșni dintre bagaje. Și una din mulatre se uită spre mine.

— Vai cum m'a speriat, auzii glasul legănat ca 'ntr'un hamac de argint al circazienei, după ce mulara o convinse că am auzit răsul.

— V'am spus eu, stăpână, că ghiaurii nu pătesc nimica? O palmă mititică i se lipi de buze.

— La Stambul, voi da ordin să ți se tragă 25 de vergi pentru prostia pe care ai spus-o. Și cum mulatra începu să plângă, circaziana adăugă:

— Afară dacă nu-ți vei răscumpăra printr'o faptă, spusa.

— Sunt gata să mă arunc în mare pentru frumoasa mea stăpână. Ordonăți aceasta? Dintr'o săritură fu călare pe grilajul bordului, pe trei sferturi aplecată în afară.

— Ghül, sări spăimântată circaziana și o apucă de mijloc.

Eram lângă ele. Și, ajutând pe Ghül să se dea jos de pe balustradă, mâinele ni s'au strâns pe mijocul mulatrei care a înțeles totul. Se plecă în fața mea:

— Stăpâne!

Apoi se întoarse spre circaziană și se aruncă la picioarele ei, sărutându-i pantofii de fir:

— Stăpână.

Era ceva din oficierea unei ceremonii religioase în această prosternare a mulatrei. Din atitudinea ei, din privire, se vedea un legământ. Ne recunoștea pe ambii de stăpâni. Și ne va fi credincioasă, așa cum numai o negresă care-și iubește stăpâni, știe să fie...

IN LUMILE ASTRALE

de I. CONST. DELABAIA.

Mă 'ntreb, copila mea, de când,
Din care epocă trecută,
Imi reînvii acum în gând,
Ca o poveste petrecută,
Pe care-o retrăesc, visând?

Iar razele ce isvoresc
Din ochii tăi senini, albaștri,
Din cari isvoare se 'ncălzesc?
Din care lume, din cari aștri
Luminile și-le sporesc?

Mă 'ntreb, copila mea, de când,
Te port în suflet, ca pe-o taină
Și icoana ta divinizând,
Robitu-mi suflet ți-se 'nchină
Ca unui Zeu? Cutreerând

Cu mintea-mi lumile astrale,
Luceferii, lumina și cresc,
Iar luna, în cereasca-i cale,
Aprinde far dumnezeesc,
Slăvind icoana ființei tale.

SEARĂ

de FI. LĂZĂRESCU

Umbre moi din cer se lasă Lacul mișcă valuri line
Naltul zării 'ntunecând Legănând ușor o barcă
Dorul tău mai mult m'apasă Luna 'ncepe pe coline
Astă seară ca nici când. Fir de aur ca să-și toarcă.

Ies lucind în zarea largă
Stele una câte una —
Gândul meu la tine-aleargă
Astăzi ca și 'ntoldeauna

Ucuriș

CATRENE

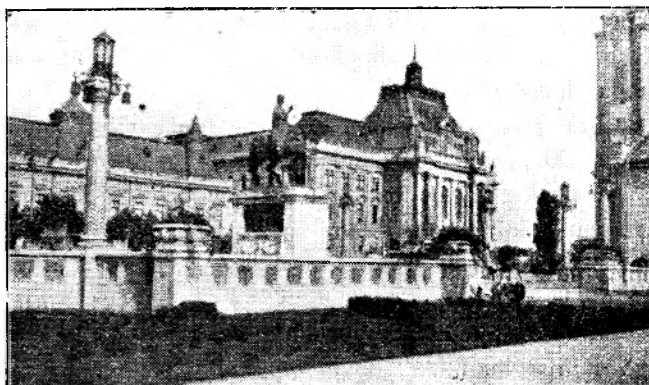
de DIANA.

DURERE.

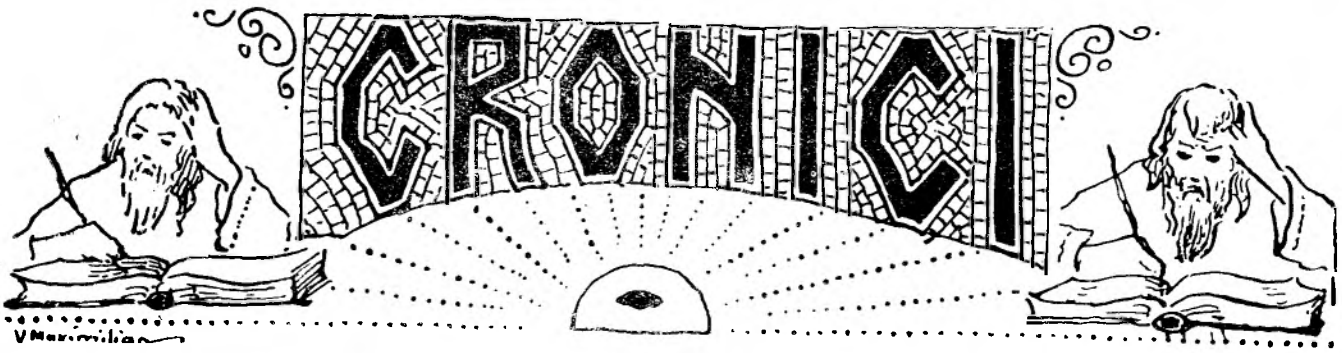
NUFĂRUL.

Mă vreau un pom rotat,
Cu vârful 'n sori,
Să-mi scutur roadele
La trecători.

Răsărit din val
Galben ca o pară,
Parcă-i dorul meu
Înflorit afară.

Oradea — Primăria și statuia Regelui Ferdinand I.

Mănăstirea Iz buc. P. S. S. Roman Ciorogariu, episcopul ortodox al Orăzii, a luat inițiativa ridicării unei mănăstiri lângă izvorul Iz buc din Bihor. Izvorul Iz buc e cunoscut bine prin influența pe care o exercită asupra populației, care vine din depărtare spre a fi tămăduită de apa lui. E așezat într'una dintre cele mai pitorești poziții, lângă munții din regiunea Vașcăului. Despre puterea lui tămăduitoare s'a vorbit și se vorbește mult. Vin bolnavi din mari depărtări. Izvorul e periodic. Când pornește apa, oamenii se așează sub apă, întocmai ca la scocul morii, și mulți dintre ei se tămăduesc, pentrucă mare e credința lor.

Despre izvorul Iz buc există o legendă interesantă. Se zice că acolo a existat de mult un schit de călugări români, ceea ce ne face să credem numele satului Călugări din apropiere. Călugării catolici au venit și au isgonit pe români, ocupând ei schitul. Dar atunci apa izvorului a secat, iar călugării unguri l-au părăsit mai apoi.

Inițiativa ridicării unei mănăstiri lângă izvorul Iz buc e bună. Această mănăstire, pe lângă că ar fi un potrivit locaș de odihnă și de meditații spirituale, ar deveni una dintre cele mai vestite din țară prin ajutorul influenței pe care o exercită puterea tămăduitoare a izvorului. Lumea, care, la anumite zile, se strânge acolo din toate părțile, ar avea un adăpost și un altar pentru rugăciuni. Bolnavii își vor întări credința în puterea lui Dumnezeu, iar cei tămăduiți vor aduce laudă pentru fericirea ce s'a pogorât asupra lor.

Din orice punct de vedere am privi-o, Mănăstirea Iz buc e o cerință ce se cere cât mai curând realizată, fiindcă ea va juca un mare rol în cimentarea credinței poporului românesc din aceste părți. Nu ne îndoim că inițiativa P. S. Sale Roman Ciorogariu va fi sprijinită din toate părțile. În vremea de azi, când se găesc posibilități pentru toate fleacurile, trebuie să se găsească și un obol pentru un locaș de odihnă și rugăciune. Nu ne închipuim că dărnicia și sentimentele strămoșilor noștri să fi dispărut cu desăvârșire din noi.

P.

Războiul și pace. Nu e vorba despre nemuritorul roman al uriașului dela Iasnaia Poljana. E vorba despre realitatea crudă a împrejurărilor sociale în cari se sbate omenirea în vremea de ață. După catastrofa socială a războiului mondial, care pare că încă nu s'a sfârșit la masa conferințelor de pace, omenirea bătrână își netezește sbărciturile cu fardul păcii și, ca o curtezană veștejită, se amăgește cu dulcigiunile prefăcute ale cavalerilor dela Geneva. Peste pământul subminat așterne pat de tihnă prelungă, deși își dă seama perfect de bine că doarme pe ghimpi și patul comod poate fi în orice moment aruncat în aer de erupții de neînălțurat. Totuși, oamenii din vremea noastră sunt fericiți. Sunt fericiți aceia cari se amăgesc cu „dulci iluzii și speranțe“ și făuresc soarta popoarelor după planurile lor pacifiste. Sunt fericiți cei cari cred în vremea de azi în menținerea păcii prin ajutorul unor hotărâri ideologice semnate cu mânuși albe și pecetluite cu ceară roșie.

Realitatea e alta. În timp ce ne amăgim cu iluzii de pace perpetuă, în jurul nostru războiul viitor se pregătește fără nici-o jenă, cu pași repezi. Și războiul viitor va încresta ia istorie cea mai oribilă crimă pe care a săvârșit-o colectivitatea omenească, cel mai vast complot contra vieții omului. Aceluia care încearcă să-și ima-

ginaze viitorul război, ochii stau să-i sară din orbite. El încearcă sentimentul de groază împins la paroxism. Căci viitorul măcel va fi și mai „mondial“ decât cel trecut. Interesele popoarelor din toate continentele sunt atât de întretășute, încât ori unde va izbucni focul, el va atrage toată lumea în flacăările lui mistuitoare.

E curios să vorbești despre război în cea mai pronunțată epocă de sfoțări pacifice din istoria omenirii, când Liga Națiunilor fălfae steagul alb și pactul Kellog a fost semnat de puteri mari și mici. Omenirea simte nevoia păcii, pentrucă e obosită de războiul trecut și înspăimântată de cel viitor. Atât de mult s'a agățat de ideea păcii, încât e gata s'o apere cu însăși armele războiului. Așa că în orice caz măcelul viitor tot va izbucni. El se pregătește de pe acum în atelierele progresului științific. Chimistii și inginerii sunt îngerii vestiitori ai pasărilor negre ce vor sfâșia cu pliscuri de foc stărvurile noastre. Tancurile și tunul 42 au rămas în urmă. Gazele asfixiante și razele incendiatoare vor fi armele infernale de mâine. Aviația va fi armata viitorului, care va distruge orașele și satele până la cenușă. Bieții oameni vor ajunge simple jucării fără importanță și vor fi curățaji în massă.

Războiul viitor e în jurul nostru. Germenele lui umple laboratoarele chimistilor și atelierele tehnicianilor. Abia așteaptă să pornească la stărpirea speciei omenești, care, amețită de succesele progresului științific, se aseamănă cu țiganul din poveste, care își tăia creanga de sub el. Și noi mai vorbim de pace! Și noi ne mai îmbătăm cu vedenii albe! Mai bine ar trebui să arătăm în fiecare zi grozăvia ce ne așteaptă. S'o arătăm în adevărata sa imagine, hidoasă și infernală...

P.

Catehizarea în școala primară. Invățământul religios la noi e neglijat. Dacă el a fost cândva bun, e necesară o reinviorare.

Dacă n'am avut însă un învățământ religios cum se cuvine în școală, e necesară atunci o organizare nouă și temeinică a lui. E cu atât mai necesară și mai actuală această organizare, cu cât se vorbește tot mai des și mai îngrijorător despre o slăbire a sentimentului religios. La această slăbire au contribuit, firește, sgduirile morale prin cari a trecut omenirea în vremea din urmă. Și în bună măsură contribuie progresul științelor pozitive, rău înțelese și greșit interpretate de semidoctism. Intre știință și religie se cascadează o prăpastie în care mulți cad și se sdrobesc. E o prăpastie eronată, bazată pe niște fictive deosebiri între știință și religie și care ar putea fi foarte ușor astupată prin stabilirea punctelor de legătură între experiența științifică și sentimentul religios. O armonie care există.

Invățământul religios trebuie să pornească solid de jos. În școala primară găsește cel mai prielnic mediu de cultivare. Copilul e religios dela natură. Sentimentul religios deci există. El trebuie dezvoltat numai și fixat în angrenajul doctrinei creștine. Pentru aceasta e nevoie de o muncă stăruitoare și de o profundă cunoaștere a materiei de învățământ, la care trebuie adăugată evlavia dascălului sufletesc și convingerea lui puternică. Se pune atunci întrebarea: cine să facă educația religioasă în școala primară? Invățătorul sau preotul? Răspundem fără ocol: preotul. El întrunește toate condițiile de mai sus. Așa a fost în Ardeal și sistemul e bun. Invățătorul posedă pregătiri

în întregime laice. Pentru el religia e o simplă materie de învățământ. Ii lipsește evlavia și în majoritate convingerea.

Învățământul religios în școala primară ar trebui încredințat preoților. Iar aceștia trebuie să-și ia în serios rolul de catiheți, căci numai așa vom reuși să reintronăm în sufletul poporului nostru autoritatea religiei și moralei creștine. Dacă absolventul școlii primare pornește slab pregătit și intră astfel în școala secundară, convingerile lui religioase sunt în curând amenințate de învățământul științific, care ignorează încă religia. El rămâne fără cumpănă sufletească și cade ușor în toate greșelile.

Ne pare bine că subiectul de mai sus a intrat în preocuparea unor cercuri mai largi, cum e congresul preoților din țară ce are loc la Chișinău în Octombrie. Am ascultat însă cu plăcere conferința cu același subiect a părintelui *Traian Popovici* dela biserica Oradea-Velența, ținută la 27 Sept. a. c. cu prilejul conferinței cercului preoțesc din protopopiatul Orăzii. Cu interes a căutat să pătrundă subiectul și părintele Gh. Popovici din Toboliu-Bihor

Vom fi cei dintâi cari vom urmări munca în această direcțiune care ar trebui să formeze obiectul de preocupare al întreg clerului nostru, mai ales în critica vreme în care ne aflăm.

P.

Fără muncă viața n'are farmec. Așa a declarat mai zilele trecute bătrânul Clemenceau unui gazetar francez. „Tigrul”, omul de-o energie epocală, omul care a ținut destinele Franței în mâinile sale, muncește și acum ca la început de carieră. Fostul „rege” al francezilor ar putea să se odihnească după o activitate prodigioasă. Nu-i lipsește nimic. A atins culmea. Ar putea să alunece în declin. Și cu toate acestea d-l Clemenceau muncește în cordat și acum. Se scoală la ora cinci dimineața, ba „și mai de vreme” și se apucă de lucru. Așa s'a obișnuit. Așa simte. Această e roșul omului. Și celor ce-l întreabă de ce lucrează, „Tigrul” cu sprâncenele lungi ca în basme, le spune: „Lucrez pentru că viața fără muncă n'are farmec”. Da, lipsa de acțiune abrutizează pe om, îl tâmpește, îi paralizază voința. Voința omului se oțelește prin muncă și mulțumirea deplină n'o poate da decât munca proprie.

Generațiile mai tinere găsesc în vorbele și viața marelui Clemenceau o admirabilă lecție în pilde. Munca i-a păstrat creierul în uimitoarele facultăți de azi. Trupul aparține altor vremuri, stinse, dar creierul adulmecă vremea.

Dar vorbele de mai sus ale „Tigrului” ar trebui să fie o lecție strașnică, mai ales, pentru politicienii și așa ziii „oameni de stat” ai noștri. Există în țara aceasta o sumedenie de oameni, cari nu numai că nu au dreptul la odihnă, dar au datoria să muncească pentru țara pe care pretind că o conduc. Există numeroși indivizi cari, cocoțați în fotolii comode, în fruntea bucatelor, nu găsesc altceva mai potrivit de făcut decât a se înfrupta și a se desfăța zi și noapte. Pe când un bătrân ca venerabilul Clemenceau se scoală la ora cinci dimineața și se așează la masa de lucru.

Nu, nu! Noi nu mai pricepem. Auziți? „Viața fără muncă n'are farmec”. Întrebați-vă prietenii și vor spune altfel. De pildă, așa: Ah, m'am plictisit! Aș vrea să mă odihnesc. Aș vrea să fiu bogat, ca să nu mai fiu nevoit să muncesc”. Sunt sigur că așa vor spune toți. Pentru că astăzi lumea s'a schimbat. Pentru că astăzi concepția noastră despre rostul vieții s'a pervertit...

P.

Cleptomanie ori lux? Ziarele franțuzești comentau de curând un furt foarte ciudat. Se furaseră bijuterii de mare valoare. Și bijuteriile au fost găsite în cuibul unei coțofane. Ziarele nu ne spun dacă hoțul a fost prins sau a reușit să dispară din fața urmăritorilor. Eu cred însă că un glonț l-a culcat la pământ, iar vre-un meșter l-a împăiat pentru a fi păstrat în rândul exemplarelor cludate.

Întâmplarea de mai sus ne aduce aminte de o lecție de istorie pe care o învățăm în clasele primare: „Matei Corvin și corbul”. Vă amintiți: Ioan Corvin dăduse un inel lui Matiaș, ca să se joace,

în timp ce alaiul vâna. Un corb însă, frapat de strălucirea aurului, a furat inelul din mâna copilului. Și a fost nevoe ca Ioan să pună o săgeată în arc și să străpungă corbul, pentru a reintra în posesia bijuteriei de preț.

Multe pasări au o specială pornire către bijuterii ori mai bine zis către obiectele strălucitoare. Corbii și coțofanele adună aceste obiecte oricând le ies în cale. Nu prea fac selecțiune: nasturi de alamă, capace de alamă, inele, agrafe, ace de cravată, tabacheri, brichete, etc. Tot așa și șoarecii de câmp. În găurile acestora s'au găsit de multe ori grămezi de obiecte de metal lucitor.

Ce este această preferință a unor pasări și animale pentru ceea ce e strălucitor? Unii au numit-o cleptomanie. Sunt greșiți însă. Termenul îmi pare nepotrivit. Căci nu e la mijloc decât manifestarea luxului în formă primitivă. Pasărea nu știe că fură, fiindcă nu cunoaște poruncile Decalogului. Ochii ei sunt fascinați de lucirea obiectului, se simte atrasă către el și, pentru a-l avea aproape, îl înșfacă în cioc și zboară. E luxul. Luxul pe care îl observăm la oameni din timpurile primitive și până azi. Strălucirea produce aceeași senzație într-o pasăre, într'un animal, ca și într'un om. La acesta din urmă mai rafinată și conștientă. Luxul e o fascinare a ochilor, nu un instinct propriu zis. Orbii din naștere n'au acest instinct. Așa dar, cleptomania animalelor se reduce la luxul omului. Omul nu face lux pentru că în creierul lui s'a cristalizat prin raționament judecata acestei necesități. Nu. Nervii vizuali, excitați dela începutul existenței omului de tot ceea ce era lucitor, i-au imprimat în subconștient sugestia „luxului”. Și el e stăpânit de această sugestie până la moarte.

P.

DIN GALERIA SCRITORILOR TINERI

Poetul George Dumitrescu

Poezia lirică descriptivă a trecut printr'o fază extrem de critică în ceiace privește plasticitatea.

Evident, natura a rămas aceeași. Ne-a încântat vivacitatea culorilor lui Heliade în „Sburătorul”, cristalizările optimiste ale lui Alexandri, „Noaptea de Vară” a lui Coșbuc, ori „Seceta” lui St. O. Iosif.

Acești maeștri ai zugrăvirii naturii, au întrebunțat toate culorile și reflexele lor și n'au lăsat posterității decât posibilitatea unei închegări palide rudă cu banalitatea.

Fără îndoială, că s'a frământat materialul deja format, dând loc la confuziuni ridicole, marcate cu o lipsă de personalitate.

Lucrul eră hotărît și nu se mai discută despre morți, ba chiar se prevedeă falimentul pastelului: natura își secase izvoarele de inspirație, muza sălbatică refuză invocarea.

Totuș, nodul gordian l-a tăiat cu talentul său George Dumitrescu, izbutind să ne redea genul descriptiv aureolat cu nouă lumină.

Am urmărit dezvoltarea talentului lui George Dumitrescu. În primul său volum „Poezii” (1915—1919) — cred că s'a adevărit precizarea de augur a d-lui I. A. Basarabescu, urându-i să stăpânească firea, să prindă frumosul și să ne redea poezia razei de soare într'o dimineață senină de Mai — apare ca orice începător sub apăsarea melancoliei, vârsta era probabil de vină și bănuiesc lectura romantică.

Totuş sensibilitatea imaginilor se străvede :

... In lunca din apropiere Vrăjit iavorul sopoteşte . . . In unda-i care străluceşte Întregul cer sălaş îşi cere. (Noaptea de vară, 1917)	sau	In urmă-i se 'ntinde pustie Cu totul de oaspeji lipsită A mării albastră câmpie Ce salţă şi 'ngână-adormită (Pescarul, 1912)
ori		Mai dincolò, un puţ tânjeşte Cu cumpăna incremenită . . . El pare-aşa că străjugeşte Câmpia-aceasta nesfârşită (La Tară 1916)

Liric cu nuanţă descriptivă, s'a manifestat dela primul volum, ca să atingă maturitatea în ultimul, în care a dovedit că banalul şi imitaţia se pot înlătură prin lumina talentului.

Un pas înainte, în „Primăveri scuturate” (1924) unde ne oferă o poezie de concepţie, versuri lipsite de stângăcie, rimă şi ritm adecuat fondului şi unei forme impecabile.

Ne oferă poeme cu caracter simbolic.

În hora apelor repezi, ostrovul îşi trăia povestea lui. A fost sortit să crească în svonul mării, să înflorească întreg ca o grădină şi să-şi legene în vânt pădurea şi florile. Se coborise raiul acolo :

Şi soarele-apuneă, ca să răsară Şi florile muriau şi înfloriau Şi a-borii la ceruri se saiau Mei rămuroşi în fiecare vară.	Der clipele sburau ... Şi an de an Aceiaş vrajă fără de 'njeles Din care nimeni rodul n'a cules Şi scuturau podoaabele în van,
---	---

Impovărat de-a lui zadărnice
Ostrovul obosia, îmbătrânia
Si nava aşteptată nu venia
Din depărtarea stinsă şi pustie.
(Ostrovul).

Regret că nu pot redă în întregime „Stejarul”.

Genul erotic îl cultivă în „Căntece pentru madona mică” 1926, volum premiat de Academia Română şi de Societatea Scriitorilor Români.

Câtă frumuseţe vedem în „Linişte” şi cât de măestrit este impletit erotismul cu descriptivul.

Tăcuşi se vor pierde mână 'n mână în amurgul liniştit cu frunţile mângăiate de Zefirul primăverii iar :

Svonul flopilor cu frunza de argint va curge lin,
Câte-o pasăre va trece către cuibul ei pe-aproape,
Vor sună departe 'n noapte glasuri tainice de ape
Şi-au să crească pe-ai tăi umeri albe aripe de crin.

Între altele menţionăm „Rugăciune” în care poetul îşi simte lutul vremelnic atât de mic în faţa Dumnezeirii, încât tot jărâna lacomă îl atrage mai mult în bocetul vântului de toamnă.

Nu şovăeşte însă, ci glasul său geme îndurare cu seninătate :

Îngăduie-mi, stăpâne, să fiu tare,
Să-mi jîn durerea 'n piept, cu mâna strânsă
Şi, de va fi să-mi fie viaţa stânsă
Şi stânsă pentru mine orice zare,
Îngăduie-mi, în tragicul apus,
Să nu mă 'ndoi, umil, ca o răchită,
Ci 'n clipa dureroasă hărăzită
Să 'ndur securea Ta, cu fruntea sus!

În evoluţia poeziei lirice a lui Dumitrescu, observăm varietatea genului şi reţuşarea elementelor prezentându-le sub aspecte diverse. Varietatea se observă admirabil, urmărind progresiv creaţiunile autorului. Cu cât talent trece dela primele încercări la simbol, apoi la poezia erotică pentru ca să ne dea pastelul pur în „Privelişti” (1928 Cassa Şcoalelor)

Ceiace ne face să gândim la versul clasic este realizarea prin simplitate. Fără să ne obosească, încadrându-şi simţirile într'o natură sarbădă de imagini forţate ori speculând cadrul firii pentru a-şi trezi anumite stări afective, pastelul lui Dumitrescu rămâne cald şi plin de viaţă, departe de subiectivismul maladiv al unora, ce masacrează tainele naturii darnice.

Imi aduc aminte cu evlavie de vorbele regretatului Hildebrand Frolo, care ne spunea pe băncile şcolii, că singură natura descrisă, fără să fie mânjită de sentimentele noastre, ar putea să ofere veşnica poezie a lumii.

Dela Coşbuc şi Iosif până 'n zilele noastre, nimeni n'a desprins culoarea naturii s'o immortalizeze ca Dumitrescu, excepând pe DI Sadoveanu în proza sa măestrită.

Ce splendidă imagină stilizată :

Tăcere . . . Nici o boare nu mişcă . . . Ireală
Atárnă printre ramuri pudrate, luna plină
Si ca un glas de inger suind scări de lumină
Deodată 'ncepe toaca vecerniei domoală
(Tablou de iarnă)

şi câtă culoare :

Pădurea arde 'n flăcări în rumenul amurg:
E soarele de toamnă ce spre apus s'apleacă
Şi 'n vâlvătăi îmbracă
Frunzarele roşcate ce 'n stol de frunze curg
(Pădure, seara, toamna...)

şi cu câtă măestrie prinde realitatea :

Iar pe cerul povârnit în jos
Se târăsc greoi, bolovănos
Nourii buluc, umflaşi de ploii,
Ca o turmă de mijoaşe oi ...
(Început de primăvară)

ca apoi să ne facă să simţim atmosfera primăvăratecă învăluji într'o emolivitate discretă.

Este realizată cu multă artă „Toamna rustică” :

A şi pornit să iasă de pe ogeacuri fum,
Nu mai e mult şi iarna va prundui şoseaua . . .
Îşi freacă vesel barba şi 'mparte cu ocaua
Rachiuri îndulcite dela teigheea, Avrum,

şi ne oferă efecte onomatopeice :

Gălgăe pe margine de drum
Gârle certăreţe în duium
(Început de primăvară)

O „Ploaie de vară” este redată viguros şi plastic.

Un nour mai departe plutind pe zăduful dogoritor, e adus de vântul hoinar în vârtelnici de praf :

. . . Şi deodată munţi de noui vezi venind,
Fierăstrae vii de foc se-aprind.

Răguşite tunete se spaiş
Mănioase bubuind în larg.

Cerul se roteşte la mijloc
Cătrănit de fum şi ars de foc.

Şi bubuind prin ochiurile sparte
Sgomotoasă ploaia se împarte.

Este prinsă admirabil umbra, în timp ce sub soarele de jar firea stă incremenită

De rodul copt stă creanga aplecată,
Din cuibul lor şi puii au sburet —
Subţire, lângă ziduri lupulată
Se trage umbra ca un vinovat
(Vara)

Iată dar cum cu mijloace atât de simple şi discrete facem să sbucnească năvalnic arta pură.

Cunoaştem tab'oul iernii că „a 'nmărmurit pământul în nevinovăţie” ori că s'au aşternut „albe şi 'ntinse oglinzi de ninsoare” ori toamna când pădurea îngroapă aleele „în cernere de foi” ori în fine, că trudit de munca avană din codru, jăranul cu stropii de sudoare pe frunte îşi dibuşte drumul spre casă „cu inima muşcată de-un aprig dor de ducă”.

Volumul „Privelişti” se termină cu poezia simbolică, realizată admirabil în „Vultur” care este superioară „Gheţarului” şi pe care regret că nu-mi permite spaţiul s'o pot redă în întregime.

Nu ne înduim c'avem în faţa noastră un talent real, izvor neseccat de poezie curată şi genul descriptiv a câştigat un talent, ce n'are nevoie să răscolească cu bagheta magică imaginile vechi ale predecesorilor săi pentru a le da o formă proprie.

I. G. Dimitriu.

În curând va apare. „Viaţa minunată a lui Anton Pan”, roman de Sergiu Dan şi Romulus Dianu.

DESCHIDERA TEATRULUI DE VEST

Sâmbătă seara, 13 Octombrie 1928, s'a ridicat cortina teatrului de vest. După multe sforțări, după spulberate discuții și plănuri, el a luat ființă sub egida asociației „Vestul Românesc” care grupează majoritatea intelectualilor români din Oradea. Se numește „Teatrul Asociației Vestul Românesc”. Și-a organizat trupă cu sediul în Oradea și va întreprinde turnee în orașele din ținutul apusean al țării. Nu e locul să pomenim aici peripețiile prin cari a trecut ideea teatrului de vest până la această realizare. Cetitorii noștri le cunosc în bună parte, fiindcă ne-am ocupat cu ele și altă dată. Noi am fost întotdeauna pentru înființarea acestui teatru, care corespunde unor cerințe actuale și accentuate. Am scris des și am insistat energic. Ne pare rău că „de sus” nu s'a depus mai multă râvnă și mai

Dr. AUREL P. BĂNUȚ directorul teatrului

mult sacrificiu. Ne pare însă cu atât mai bine, că lipsei de interes a oficialității îi răspunde, cu fapt, asociația românilor orădeni, în fruntea căreia se află Prea Sfințitul episcop Traian Frențiu. Fapta teatrului de vest e un început. Nu e o puternică organizație. Sperăm însă că va deveni. Aceasta depinde de conducătorii ei: A. P. Bănuț și Șt. Mărcuș. Dar în cea mai mare parte depinde de publicul spectator, de măsura în care acesta o va sprijini prin obolul lui. Și trebuie s'o sprijine, fiindcă e necesară afirmarea mișcării teatrale românești în Oradea și celelalte orașe de graniță, unde minoritarii ne înfruntă printr'o tradiție culturală și artistică înstărită. Trebuie să ne afirmăm, în sfârșit, și noi.

FĂNTÂNA BLANDUZIEI

Fântâna Blanduziei a cunoscut vremuri de glorie. A îmbogățit repertoriul începutului teatrului românesc, iar acum deschide repertoriul începutului Teatrului de Vest. Poemul acelu „rege veșnic tânăr și fericit” își păstrează frumusețea și e gustat și azi. Progresul limbii românești, avansarea poeziei noastre, n'au putut s'o veștejească. Versurile lui Alexandri răsună plăcut, se mlădiază în ritmul clasic, îmbracă idei și cugetări profunde, înlănțuiesc imagini

necăutate și uneori scânteiază. Sunt versuri cari se rețin ușor fiindcă se imprimă repede în memorie, fiindcă nu sunt greoaie, ca ale lui Hajdeu bunăoară. Conțin un fel de eleganță care întotdeauna place și cucerește. E poezia și ritmul clasic prin excelență.

MARIA SANDU

Idealismul poeziei îl fură pe Alexandri și își idealizează personagiile. În „Fântâna Blanduziei” însă, idealizarea nu înăbușe acțiunea. Există o acțiune, care păstrează durabilitatea piesei și acoperă lipsurile mediului latin.

Interpretarea a fost bună. Prima reprezentație a Teatrului de Vest se menține la un nivel cu adevărat artistic. Cu o trupă relativ restrânsă, ni s'a servit un spectacol demn de reținut. D-l *Zaharia Bârsan*, ne-a făcut un favor și o plăcere, primind să joace rolul lui Horațiu. Temperamentul său îl indica pentru acest rol, pe care numai un poet poate să-l priceapă și să-l trăiască. Și d. Bârsan l-a trăit, dându-i o interpretare personală. Poetul Horațiu, idealizat de Alexandri poetul, a fost idealizat de Zaharia Bârsan poetul. Icoana poetului latin a reînviat pe scena teatrului din Oradea,

O apariție fericită a avut d-ra *Filipina Mihailovitz*, în ro-

AUREL DINU

lul Gettei. Organ plăcut, deși nu complet dezvoltat. Accente sincere și duioase. Gesturi, mimică și temperament, asociate cu înfățișarea fizică. Aprofundează rolul și îl trăiește cu resurse suficiente. Se observă unele șovăiri, inerente de altfel primilor pași. Căci d-ra Mihailovitz e la început. E un talent însă și ne face să ne legăm bune speranțe de viitorul său.

D-ra *Maria Sandu* stăpânește jocul de scenă. Ne-a redat o Neeră de prestanța unei curtezane romane, frământată de invidie, dar umană. Nu e un rol care să ne îndreptățescă a-i fixa personalitatea artistică și de aceea nu anticipăm. Organul ne-a părut cam voalat însă. De bună seamă d-ra Sandu e o actriță formată și ne va da bune creații.

Frumos și bărbătesc d. *Al. Șerban* în rolul lui Gallus. Puțină stângăcie: sperăm că se va debarasa de ea, muncind.

FILIPINA MIHAILOVITZ

Dl. *C. Costescu* în *Mecena*, *C. Barcaroiu* în *Postum* și *C. Botez* în *Hebro* au jucat bine. Iar *Aurel Dinu* în rolul lui Scaur a încrestat o creație originală. Dinu are talent și organ puternic. E un artist de preț și ne pare bine că revine în teatru după peregrinări inutile. Două figuri bune au făcut d-nii: *C. Macedonski* și *I. Pella*.

Spectacolul s'a început cu un prolog de *G. Bota*, declamat de d-ra *Turturica Anca*, o bună achiziție a noului teatru, despre care vom avea frumoase lucruri de vorbit.

STRENGARUL.

E o comedie care stârnește râs sănătos. Un spectacol de distracție hazlie. Nu lipsește nici tâlcul moral. E localizată din ungurește, după *Szenes Béla*. Stilul e cam scăzut însă. Poate din cauza schimbărilor prin cari a trecut. Totuși, așa cum e, place. Are o mulțime de situații cari stârnesc râsul și buna dispoziție.

La premieră, din cauza pripei, ni s'a dat un spectacol slab. Lipsurile au fost umplute însă la a doua reprezentație, când, cea ce era vag, s'a conturat în trăsături cursive.

Dl *C. Barcaroiu*, în rolul tui *Cicerone Buzatu*, ne-a dat o figură comică. Un rol greu, dar bine studiat. Iar în rolul soției romancierului d-na *Athena Rally* are o creație de talent. Dânsa e o artistă cunoscută și apreciată. A jucat cu energie, cu temperament și cu deplină stăpânire a scenei. O personalitate care se impune spectatorului dela prima intrare în scenă.

Se cuvine să subliniem jocul natural al d-lui *C. Costescu* în rolul doctorului *Schwartz*. Bine . . . bine.

D-ra *Elena Codrescu*, în camerista, desvâluie calități cari promit. Vom vedea-o și în alt rol. D-rele: *Nușa Ivanovna*, *Tur-*

ION TOMESCU

turica *Anca*, d-na *Adriana Șerban* și d-nii: *Al. Șerban*, *C. Macedonski*, *A. Dinu*, *I. Pella* și *Duțulescu*, au contribuit în bună măsură la reușita spectacolului.

Un actor bun, cu bogate resurse, s'a dovedit d. *I. Tomescu* în rolul voiajorului. Iar d-ra *Filipina Mihailovitz*, în rolul *Angelei* a probat cu prisosință că poate să abordeze orice gen. Vom urmări-o cu atenție.

Remarcăm un lucru regretabil însă, de care ne-am temut din capul locului: la a doua reprezentație publicul a fost restrâns. E rușinos. Ne plângem că n'avem teatru, și când l'avem, lipsim. Mai merită oare să ne batem cu pumnii în piept? Poate să se mențină și să prospereze un teatru fără public? Ar face bine publicul românesc să mai iasă din cafenele și din cinematografe, mai ales că prețurile teatrului sunt aproape ca la cinema.

Emin Asan.

SORANA,

O treia premieră a trupei Teatrului de Vest din Oradea, a fost *Sorana*. piesa în trei acte a d-lui *Ion Al. Brătescu-Voinești*. O fericită alegere a direcțiunii? E un curaj să joci la Oradea, cu o trupă de tineri, și, mai ales, cu o trupă tânără, cea ce a căzut la Naționalul din București. Și cu toate acestea, spectacolul de aseară nu a fost rău.

Intr'un pitoresc cadru de țară, într'un cuib de oameni cum se cade, păcatul unei clipe de uitare de sine, dezlanțue o

CONSTANTIN BARCAROIU

furtună. E înlăturată prin sacrificiul celei mai sacrificate de soartă: Sorana. Foarte omenesc. Nimic silit în toată desfășurarea piesei și totuși un balast O teză bine pusă, un conflict natural, foarte literar fixate. Și cu toate acestea ceva greoi apasă. Lacrimile durerii stoarse de o nedreaptă fatalitate care a abătut asupra celei mai bune copile, adăpostită în vacanță la cea mai de treabă familie, o bănuială atât de grozavă, ustură. Nici un fior de superioare simțiminte însă.

Interpretarea? Trei note distribuite pe tichetul „foarte bine” pentru d-ra Sandu și d-șoara Fifi Mihailovici și „bine” pentru Barcaroiu.

D-ra Maria Sandu în rolul D-nei Eliza Cruceru ne-a dat o adevărată creație. A avut accente de un dramatism care a provocat hohote de plâns în sală. Să menționăm frământările întâlnirii cu Viespeanu și destăinuirea din actul I, ca să ajungem a sublinia finalul actului II.

D-ra Fifi Mihailovici în Sorana ne-a schițat o siluetă vaporosă, bună și pururi gata de sacrificiu pentru cei pe care-i iubește. Linia jocului acestei artiste e în plină ascensiune și nu e departe ziua când ne vom putea mândri cu ea. Scena din actul II, între ea și Eliza Cruceru unde află adevărul pentru care e ocolită de Grigore Cruceru și pentru care trebuie să plece, tocmai când declarația lui Mișu îi creea alte perspective, a fost zguduitoare.

C. Barcaroiu în rolul unchiului Iorgu Nisipeanu ni s'a arătat ca un artist care, dacă i se vor încrânci dinții în genul său, ne va da lucruri frumoase. Iorgu Nisipeanu de pe scena reprezentăției de așeară a fost întreg. Păcat de răgușală.

Restul? Pasabil. Șerban nu prea dispune de mijloace pentru prim amarez. Conducerea, din distribuție, constatăm că nu-și cunoaște încă elementele. Dinu nu trebuia să joace în Grigore Cruceru iar rolul dnei Botez trebuia încredințat d-nei Rally-Zaharia. D-na Adriana Șerban, în Olga, destul de bine.

Montarea n'am putut-o înțelege. Interiorul cu gust. Ce însemna însă fundalul acela cu orașul luminat luat probabil din piesa Heidelbergul de altă dată? Dl. Tibor uită că se găsește la țară? Costumele bărbătești? Șerban, rău. De unde până unde pantalonii scurți la un magistrat serios. Era de vânătoare? Cu pantofi de lac? Lăsăm cismele lui Dinu.

Știm că se muncește cu economie. Știm că suntem la început și că artiștii nu și-au formată încă garderoba. Să-i scoatem pe sceră modest îmbrăcați: nu însă caraghioși. Un ochiu mai vigilent deci, de veghe.

Misa.

REVISTE

Năzuința, revistă lunară, anul VII, No. 1 — Octombrie — Director dl Popescu-Telega. A reăpărut, pare-se, sub noua conducere — de altfel destul de pricepută — pentru ca dl Telega să-și verse focul unui of care-l mistuia. E vorba de atașatul nostru de presă din Spania, nou numit în persoana scriitorului Mihail Tican. L'am îndrăgît pe acest rebel rătăcitor al pădurilor africane. Poate că președintele asociației de presă din Spania ni l-a relevat cu căldură. Poate că tocmai aoreola lui scriitoricească ne vine din afară. Poate că, după depresiunea sufletească cu Panait Istrate, aveam nevoie de unul care să-l înlocuiască. Poate că, — cine știe — ne-au amăgît și cei cari ni l-au redat în românește. Nu discutăm motivele. Fapt e că ni-era drag și de aceea ne-a durut acum când am citit articolul d-lui Telega. L-acuză da analfabetism și că nu știe să scrie nici în românește și nici în spaniolă.

Urmărește o jintă autorul acestui articol?

Ar fi urât, foarte urât. Până la convingere însă, i-o măr-turisim că ne doare operația pe care a efectuat-o.

Revista învățământului muncitoresc anul I, No. 1, Septembrie, organ al asociațiunii corpului didactic dela școalele de ucenici industriali și comerciali din România. O frumoasă străduință pentru a curceri meseriei locul pe care-l mrită și da da învățământului acesteia atenția cuvenită. A luat naștere vara trecută după cursurile de perfecționare ținute în orașul nostru, când asociația acestui corp didactic s'a pus pe baze solide.

Numărul de față ne schițează un program în „Cuvântul nostru”:

„Învățământul muncitoresc teoretic și practic, în țara noastră, trece printr'o criză evidentă. Cauzele se cunosc: însă, din lipsa unei legi organice cu caracter național, aceste cauze n'au putut fi înlăturate. Apoi lipsa unei îndrumări unitare a acestui învățământ pentru întreaga țară, dezinteresarea unor factori importanți în statul nostru; lipsa de pregătire profesională, didactică și pedagogică, a corpului didactic; reaua voință a unor autorități și patroni, sunt cauzele primordiale ce au contribuit la starea acestui învățământ de azi”.

Și după ce enumără relele cari bântue în acest învățământ, revista își propune, în cadrele asociației, să le înlătore.

Numărul de față e închinat închegării asociațiunii și are colaborarea d-lor: Aurel Negoescu, Iului Muth, Aurel P. Lepă datu, Petru Petringenar etc.

Ritmul Vremii anul IV, No. 8—9. O revistă în care p l-sează interesante năzuinți. O mână de publiciști, tineri cu ta' nt, fac gardă profesorului Mihail Drăgomirescu. E o grupare p' ru a răspunde cercului din jurul d-lui Lovinescu dela „Sburătorul”? Ori cum, din paginile acestei reviste desprindem un ritm de tradiționalism. Trăsnaile moderniste, cu cailor verzi pe pereți, sunt combătute. Și suntem mulțumiți că până acum a reușit să ne dea unele lucrări dela ai căror autori așteptăm multe. Insuși redactorul revistei e o speranță, după cum cetitorii noștri, văd din cronica literară.

Ne surprinde un lucru numai: „Empireul” d-lui M. Drăgomirescu. O fi și acesta un sistem de a scrie. Nu credem că e adecuat tezei. De ce nu lasă pe scriitorii decedați, să se odihnească în pacea eternității? Noi credem că prea-i banalizează. Și nu e bine. Poate că greșim, poate că e o părere!...

În acest număr dublu colaborează George Dumitrescu, Fulga Apostol, N. I. Russu, Ion Gane, Raul Teodorescu, Valeriu Grecu și Consl. Orăscu.

Monitorul Comunal al municipiului Oradea No. 6 din 15 Mai. Ce mentalitate o fi având conducătorii urbei noastre când azvârlă banii pe fereastră pentru publicații oficiale de calibrul acestui Monitor al imbecilității, nu știm. Le styl c'est l'homme. Dacă ne-am lua după acest principiu, după Monitor, nici unul din palatul cu turn al municipiului Oradea n'ar merita numele de om. L'am urmărit număr de număr, dela apariției. Și revolta ne-a mers crescând. Ce vrea să facă, ce urmăresc, cu acest tâmpit Monitor, edilii noștri? Publicațiile de licitație? Dar se plătesc deajuns în „pausalul” cu gazetele locale cari, oricât o fi, sunt cetite și au și tiraj cu multe mai mare. Vrea dl Gelu Egri, primarul, să-și vadă semnătura tipărită în proprie foaie oficială, de sute de ori, sub toate compozițiile de proză găngavă a licitațiilor? Căci în definitiv, întregul Monitor comunal, nu se reduce de cât la inserarea publicațiilor de licitație. Si în ce limbă, Doamne!

Sunt atâtea chestiuni de edilitate cari au nevoie de discuție. Sunt atâtea probleme de administrație comunală nepuse încă la punct.

Oare nici unul din atâția doctori și ingineri căți sunt aciuți la primărie nu știe să țină tocul în mână? Un articol-două în fiecare număr, dar articol nu raport, ar schimba această neroadă condică de stâlcite procese verbale și bălbăite publicații care este „Monitor Comunal” într'o revistă care să-și justifice banii ce se cheltuiesc cu editarea ei.

TEATRUL ASOCIAȚIEI „VESTUL ROMÂNESC“

D-ra NUȘA IVANOVNA

ION PELLA

D-na ADRIANA ȘERBAN

Fântâna Blanduziei

poem dramatic în 3 acte, de V. Alexandri

DISTRIBUȚIA:

Horajiu	Dl. Z. BĂRSAN
Mecena	C. Costescu
Postumus	C. Barcaroiu
Scaur	A. Dinu
Zoil	C. Macedonski
Glutto	I. Pella
Hebro	C. Botez
Gallus	Al. Șerban
Getta	D-ra Ph. Mihailovitz
Neera	D-ra Maria Sandu
Cebal	Dl. I. Tomescu
Strobil	Dl. N. Duțulescu

Sclavi, sclave, nobili.

Direcția de scenă: D. TIBOR

ALEXANDRU ȘERBAN

ANA BOTEZ

ȘTRENGARUL

comedie în 4 acte de Ad. Szeneș, Localizată T. Silvany

DISTRIBUȚIA:

URZICENENII:

Cicerone Buzatu	Dl. C. Barcaroiu
Eufemia Buzatu	D-ra Athena Rally
Doctorul Schwartz	Dl. C. Costescu
Marta	D-ra El. Codrescu

BUCUREȘTENII:

Carolina Cozma profesoară	D-na Ana Botez
Angela Ionescu } eleve	D-ra Ph. Mihailovitz
Dorina Petrovici }	D-ra A. Turlică
Goldberger	D-na A. Șerban
Furnică	Dl. Al. Șerban
Puiu Nemeș } elevi de liceu	C. Macedonski
Ianusu Ionescu fabricant	A. Dinu
Tiberiu Domșa	I. Tomescu
Clară Petrovici artistă	D-ra N. Ivanovna
Lacheul	Dl. I. Pella
Portarul	N. Duțulescu

Invitați, invitate. Acțiunea se petrece în zilele noastre

SORANA

dramă în 3 acte de I. Al. Brătescu-Voinești

DISTRIBUȚIA:

Grigore Cruceru	Dl. Aurel Dinu
Mișu Cruceru	Dl. Alex. Șerban
Iorgu Nisipeanu	Dl. Const. Barcaroiu
Barbu Viespeanu	Dl. Ion Pella
Eliza Cruceru	D-ra Maria Sandu
Olga	D-na A. Șerban
Ana	D-ra Fifi Mihailovitz
Constanța Nisipeanu	D-na Ana Botez
O servitoare	D-ra N. Ivanovna

DINU MACEDONSKI

Cetiți și răspândiți

CURRENTUL

ziar de atitudine hotărâtă la care colaborează cei mai buni scriitori și gazetari ai țării

Director: PAMFIL ȘEICARU

Redacția și Administrația: București, Str. Regală No. 9.

Magazin de
coloniale,
delicatese,
conserve

IOAN MEZEY & Comp.

Str. Alexandri No. 2. — Vis-a-vis de Primărie

Cel mai vechiu magazin românesc din Oradea

Mărfuri proaspete, curale și
cele mai bune pentru gospo-
dării, cu prețuri reduse. Ser-
viciu prompt și conștiincios.

SOCEC & Co S. A.

Centrala : BUCUREȘTI

Sucursale : Iași, Craiova, Constanța, Călărași, Galați, Ploești, Oradea, Târgoviște, Slobozia.

SUCURSALA ORADEA

Bulevardul Regele Ferdinand No. 7.

Asortiment complet:

Cărți Literare, Științifice, Pedagogice Române, Franceze,
Engleze, Germane etc.

Depozit permanent de papeterie și articole de birou. — Prețuri excepțional
de reduse. — Cereți cataloage care se trimit GRATIS.